

Prezident İlham Əliyev Qurban bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqını təbrik edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev müqəddəs Qurban bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqını və dünyanın müxtəlif guşələrində yaşayan bütün soydaşlarımızı təbrik edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, dövlətimizin başçısı təbrikində Qurban bayramının Allahın bəşəriyyət üçün hidayət yolu seçdiyi İslamın əsas bayramlarından biri kimi özündə mənəvi birliyi, həmrəyliyi, xeyirxahlığı və dözümlü-lüyü ehtiva edərək, insanın ən çətin məqamlarda düzgün mövqe seçmək və

ülvi amallar uğrunda hər cür fədakarlığa hazır olmaq qüdrətini əks etdirdiyini vurğulayır.

Təbrikdə deyilir: "Tarixən İslama və onun mü-tərəqqi ənənələrinə bağlı olan xalqımız əsrlərboyu bu dəyərləri yaşatmış və ölkəmiz İslam sivilizasiyasının mədəni mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir. Azərbaycanda bütün dini bayramlar, o cümlədən Qurban mərasimləri hər il böyük təntənə və yüksək əhval-ruhiyyə ilə keçirilir. Bu günlər dövlətimizin tərəqqisi, xalqımızın rifahı və əmin-amanlığı üçün dualar

edilir, xeyriyyəçilik işləri görülür, şəhidlərimizin nurlu xatirəsi ehtiramla yad olunur. Ümidvaram ki, bütün xeyirxah niyyətləriniz, dua və diləkləriniz gerçəkləşəcək, Uca Yaradanın mərhəməti heç zaman xalqımızın üstündən əskik olmayacaqdır".

Qurban bayramı münasibətilə hər kəsə səmimi təbriklərini çatdıran Prezident İlham Əliyev qurbanların Allah tərəfindən qəbul olunmasını arzulayır, bu mübarək bayramın ailələrə səadət, süfrələrə xeyir-bərəkət gətirməsini diləyir.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Qurban bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqını təbrik edib

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Qurban bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqını təbrik edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın rəsmi "Instagram" səhifəsində edilən paylaşımında deyilir:

"Əziz həmvətənlər!

Qurban bayramı münasibətilə sizləri ürəkdən təbrik edirəm. İnsansevərlik, xeyirxahlıq, paylaşmaq, mərhəmət hissələrinin rəmzi olan bu müqəddəs gündə xalqımıza cansağlığı, xoş güzəran, əmin-amanlıq, tükənməyən sevgi arzu edirəm. Allah dualarınızı qəbul etsin!"

A.H.Paşazadənin "Heydər Əliyev" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

Azərbaycan Respublikasında dövlət-din münasibətlərinin formalaşması, milli həmrəyliyin və mənəvi-əxlaqi dəyərlərin bərqərar olması sahəsində xüsusi xidmətlərinə görə Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə "Heydər Əliyev" ordeni ilə təltif edilsin.

İLHAM ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 26 avqust 2019-cu il.

Şeyxülislam Allahşükür Paşazadəyə

Hörmətli Şeyx həzrətləri,

Sizi anadan olmağınızın 70, şeyxülislamlıq fəaliyyətinizin 40 illiyi münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik edirəm.

Xalqımızın yaşamış olduğu taleyüklü hadisələr zamanı Siz həm dini rəhbər, həm də ictimai xadim kimi həmişə yüksək vətənpərvərlik və əsl vətəndaş mövqeyi nümayiş etdirmisiniz. Azərbaycan həqiqətlərinin, xüsusilə Ermənistan - Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı ədalətli mövqeyimizin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində səmərəli xidmətlər göstərmisiniz.

Siz bütün həyatınız boyu cəmiyyətdə yüksək əxlaqi dəyərlərin və milli həmrəyliyin bərqərar olması yolunda əzmlə çalışmış, xalqımızın mənəvi sərvətlərinin qorunub saxlanması istiqamətində uğurlu fəaliyyət göstərmisiniz. Şeyxülislamlıq fəaliyyətiniz dövründə bir sıra illərə imza atmısınız. Xüsusilə müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimin tərcüməsinin təşkil olunması və nəşr edilməsi, Aşura mərasimləri zamanı qanvermə aksiyalarının keçirilməsi, ölkəmizdə vəhdət namazı ənənəsinin dirçəldilməsi məhz Sizin adınızla bağlıdır. Azərbaycanda nümunəvi dövlət-din münasibətlərinin formalaşmasına verdiyiniz töhfələr də danılmazdır.

Sizin fəaliyyətinizdə təkcə Azərbaycanın deyil, həm də dini lideri olduğunuz bütün Qafqaz müsəlmanlarının problem və qayğılarının beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması mühüm yer tutur. Siz daim müsəlman həmrəyliyi prinsiplərindən çıxış edərək İslam dünyasında törədilən qanlı hadisələrə öz etirazınızı bildirmiş, müqəddəs ziyarətgahların, qədim tarixi abidələrin mühafizə olunması üçün beynəlxalq təşkilatlar və böyük dövlətlər qarşısında məsələ qaldırmış, dünyada sülhə və əmin-amanlığa nail olunması istiqamətində ardıcıl fəaliyyət göstərmisiniz.

Müxtəlif konfessiyaların liderləri arasında böyük nüfuzla malik şəxs kimi Siz bir çox beynəlxalq dini qurum və mərkəzlərin rəhbərliyində təmsil olunur, sivilizasiyalararası və mədəniyyətlərarası dialoqun dərinləşməsinə sanballı töhfələr verirsiniz.

Hörmətli Şeyx həzrətləri,

Bu əlamətdar gündə Sizə uzun ömür, möhkəm cansağlığı, nəcib və şərəfli fəaliyyətinizdə yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

İLHAM ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 26 avqust 2019-cu il.

Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə elmi-tarixi və fəlsəfi müstəvidə baxış

Akademik Ramiz Mehdiyevin "Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi: problemin mənbələri və nizamlanma perspektivləri" kitabı çapdan çıxıb

⇒ Bax: səh. 3

Azərbaycanın tərəqqisinə həsr olunmuş ömür

Azərbaycan tarixində düşmənlərə qarşı mübarizədə silaha sarılan, Vətənin toxunulmazlığı uğrunda mücadilədə şəhid olan, "Milli Qəhrəman" adına layiq görülmən, dövlət quruculuğunda və onun möhkəmləndirilməsində fədakarasına çalışan qadınlarmız çox olub.

İran şahını diz çökdürən Tomris, makedoniyalı İsgəndəri dünya malına susamaqda qınayan, qan tökməməyə çağıran Bərdə hakimi Nüşabə; Təbrizin, Xoyun, Naxçıvanın işğaldan azad edilməsində hünər göstərən Mehrican xatın; Şəmsəddin Eldəğizin xanımı, Məhəmməd Cahan Pəhləvan və Qızıl Arslanın anası Möminə xatın; ilk qadın diplomatımız Sara xatın; Nəbinin Həceri nəsilərə nümunə olacaq Azərbaycan qadınlarının ümumiləşdirilmiş obrazıdır.

...Böyük Vətən müharibəsi cəbhələrində onların həyat yolunu Leyla Məmmədbəyova, ilk təyyarəçi Sona Nuriyeva, Aliyə Rüstəmbəyova, Gültəkin Əsgərova, Qaratel Hacımuradova və başqa qadın qəhrəmanlarımız davam etdiriblər.

Tarixi şəxsiyyətə çevrilmiş belə qadınlardan biri də xeyirxahlıqları ilə Vətəni dünyaya tanıdan, Azərbaycan salnaməsinə adını qızıl hərfərlə həkk edən, nəci əməlləri ilə şöhrət qazanan, ictimai-siyasi xadim, həkim, ana, həyat yoldaşı, əsl İNSAN olan Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun və Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun prezidenti, UNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevadır.

Mehriban xanım Əliyevaya ziyalılarda anadan olub. O, yazıçı, ədəbiyyatşünas, Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi, filologiya elmləri doktoru, professor Mir Cəlal Paşayevin və görkəmli jurnalist, pedaqoq, Əməkdar elm xadimi Nəsir İmanquliyevin nəvəsidir.

Atası Arif Paşayev Azərbaycanın görkəmli alimi, pedaqoqu, ictimai xadim, Milli Elmlər Akademiyasının akademiki, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professorudur.

Anası Aida İmanquliyeva şərqşünas, ədəbiyyatşünas, tənqidçi, tərcüməçi, filologiya elmləri doktoru, professorudur. Aida İmanquliyeva Azərbaycanda ərəb ədəbiyyatı üzrə ilk elmlər doktoru, ilk professor - qadındır. "Ot kökü üstündə bitər", - deyiblər. Bu baxımdan, Mehriban xanım da ailə ənənələrini ləyaqətlə davam etdirib.

Ötən əsrin bütün mürəkkəbliklərinə baxmayaraq, Mehriban xanımın öz ideallarına, mənəvi dəyərlərə, milli ənənələrə sadıq qalan Azərbaycan ziyalıların əhatəsində böyüməsi onun bir şəxsiyyət kimi formalaşmasına, ailə dəyərlərinə sadıq olmasına mühüm təsir göstərmişdir. Sonradan onun milli ənənələrə bağlı olan digər bir ziyalı azərbaycanlı ailəsinə gələn köçməsi, Ümummilli Lider Heydər Əliyev və tibb elmləri doktoru, akademik Zərifə xanım Əliyevanın gəlini olması bu keyfiyyətlərin daha da dərin kök atmasına təsir edib. Məhz bunun nəticəsidir ki, o, gənc yaşlarından Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında, dövlət quruculuğu prosesində iştirak edib, xalq üçün əhəmiyyətli layihələrə və ilklərə imza atıb.

Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə 1995-ci ildə Azərbaycan Mədəniyyət Fondu təsis olunub. 2004-cü ildən Ümummilli Liderin adını və əməllərini yaşadan Heydər Əliyev Fonduna rəhbərlik edir. Azərbaycan Respublikası

nın Birinci vitse-prezidenti, Milli Məclisin deputatı, UNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiridir.

Heydər Əliyev Fondu Ulu Öndərin xatirəsinə Azərbaycan xalqının ehtiramını ifadə etmək, onun zəngin mədəni irsini öyrənmək və gələcək nəsillərə çatdırmaq, Ümummilli Liderin AZƏRBAYCANÇILIQ fəlsəfəsinin Vətənimiz üçün əhəmiyyətini vurğulamaq, milli dövlətçilik ideyalarını gənc nəsllə aşılamaq məqsədi ilə yaradılıb. Qısaca desək, Fondun məqsədi Heydər Əliyevin Azərbaycanın sosial-iqtisadi, mədəni tərəqqisi, sivil dünya birliyinə inteqrasiyası, Azərbaycan xalqının maddi rifahının yaxşılaşdırılması naminə müəyyənləşdirdiyi, işləyib-hazırladığı siyasətin öyrənilməsinə, təbliğinə və bu ideyaların həyata keçirilməsinə dəstək verməkdir. Azərbaycanın tərəqqisinə xidmət edən genişmiqyaslı proqram və layihələrin reallaşmasına kömək etmək, elm, təhsil, mədəniyyət, səhiyyə, idman, ekoloji sahələrə aid proqram və layihələr hazırlayıb həyata keçirmək Fondun müəyyən etdiyi prioritetlərdəndir.

Cəmiyyətdə bərabər təhsil imkanlarının yaradılması, gənc nəslin yüksək biliklərə yiyələnməsi, sağlam ruhda böyüməsi, ümumilikdə, təhsil sisteminin inkişaf etdirilməsi məqsədilə Heydər Əliyev Fondu "Uşaq evləri və internat məktəblərinin inkişafı" Proqramını, "Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb" və "Təhsilə dəstək" layihələrini icra edir. Bu günə kimi 5000-dən çox məktəbin tikilməsi və təmir edilməsi Fond tərəfindən həyata keçirilib.

Azərbaycanda Fondun dəstəyi ilə Cavad xanın qəbri üzərində məqbərənin ucaldılması; Comərd Qəssabın məzarı və məzarüstü türbəsinin bərpası; Abdulla Şaiqin ev-muzeyinin və onlara digər mədəniyyət obyektinin, tarixi abidənin bərpa edilib, yaxud yenisindən qurulması qurumun reallaşdırdığı işlərin yalnız bir hissəsidir.

Fondun xarici ölkələrdə tarixi-mədəniyyət abidələrinin bərpası və yeni mədəniyyət obyektlərinin inşası sahəsində fəaliyyətinə Gürcüstanın Tiflis şəhərində Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin - Mirzə Şafi Vazehin, Mirzə Fətəli Axundovun, Həsən bəy Ağayev və Fətəli xan Xoyskinin qəbirüstü abidələrinin yenidən qurulması və xiyabanın salınması; Parisdə Versal Sarayı parkındakı ümumbəşəri abidələrin; Luvr Muzeyinin; İkinci Dünya müharibəsi zamanı yanmış və dağıdılmış Berlin qəsrinin bərpası; Romanın "Villa Borgeze" parkında Nizami Gəncəvinin abidəsinin ucaldılması;

Vatıkanda Roma katekombalarının bərpası; Moskvada M.İ.Rudominova adlı ümum-Rusiya Dövlət Xarici Ədəbiyyat Kitabxanasının atriumunda Azərbaycanın görkəmli yazıçısı, filosofu və humanisti Mirzə Fətəli Axundovun abidəsinin ucaldılması; Parisdə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin yaradılması; Romada Kapitol Müzeyinin bərpasını misal göstərmək olar.

Azərbaycan xalqının mədəni ənənələri və tarixində dərin köklərə malik olan muğam sənətinin inkişafı və təbliği; Azərbaycanın milli musiqi irsinin qorunub saxlanması; dünya musiqi incilərinin Azərbaycanda tanıtılması Heydər Əliyev Fondunun mədəniyyət sahəsindəki fəaliyyətində mühüm yer tutur.

Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə Fond milli-mədəni dəyərlərin qorunub saxlanması, İslam dininə və bütün dinlərə hörmət əlaməti olaraq məscidlərin, kilsələrin, ibadət ocaqlarının təmiri və inşa edilməsi sahəsində keyli iş görüb.

Azərbaycanda tolerantlıq ənənələrinin qorunmasına xüsusi əhəmiyyət verən Heydər Əliyev Fondu "Tolerantlığın ünvanı - Azərbaycan" layihəsinə həyata keçirir. Layihə çərçivəsində dini abidələrdə, ziyarətgahlarda və tikililərdə təmir-bərpa işləri aparılır, mövzuya aid sərğilər təşkil olunur.

Bakının Mərdəkan qəsəbəsində XVI əsrə aid Pir Həsən ziyarətgahında; Bakının Binə qəsəbəsindəki Möhsün Səlim məscidində; Bakıdakı "Müqəddəs Bakirə Məryəm" Kilsəsində əsaslı təmir-bərpa işləri görülüb. Gəncədəki Həzrət Zeynəb məscidi yenidən qurulub.

"Tolerantlığın ünvanı - Azərbaycan" layihəsinin digər tərkib hissəsi Bakıda yaşayan yəhudi uşaqları üçün Xabad-Or-Avner Təhsil Mərkəzinin inşasıdır.

Buzovna qəsəbəsindəki Cümə, Binə qəsəbəsindəki İmam Rza və Mərdəkan qəsəbəsindəki Heydər Cümə məscidləri əsaslı təmir edilib və yenidən qurulub. Azərbaycan ərazisində, bütövlükdə Cənubi Qafqazda və Yaxın Şərqdə ən qədim müsəlman məbədlərindən olan Şamaxı Cümə məscidi də Fondun təşəbbüsü və vəsaiti ilə əsaslı təmir edilib, Qəbələdə isə yeni məscid inşa olunub.

Heydər Əliyev Fondunun maliyyə dəstəyi ilə Strasburq kafedralının XIV əsrə aid beş pəncərəsi, həmçinin Fransanın müxtəlif regionlarında 20-dək kilsə bərpa edilib. Rusiya Federasiya-

sının Həştərxan şəhərində - Müqəddəs Vladimir Kilsəsinin qarşısındakı meydana Knyaz Vladimirin abidəsi ucaldılıb.

Nyu-Yorkda BMT-nin mənzil-qərargahında; Parisdə UNESCO-nun mənzil-qərargahında və Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzində; Moskvada Yəhudi Muzeyi və Tolerantlıq Mərkəzində "Azərbaycan - tolerantlıq məkanı" adlı fotosərgi keçirilib. Sərgidə "Tolerantlığın ünvanı - Azərbaycan" layihəsi çərçivəsində ölkəmizə dəfələrlə yaradıcı səfərlər etmiş fotoqraf Reza Deqatinin Azərbaycanda dini tolerantlığı əks etdirən əsərləri öz əksini tapmışdır.

Heydər Əliyev Fondu yerli əhəmiyyətli problemlərin həllində, infrastruktur layihələrin həyata keçirilməsində, xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanlara kömək göstərilməsində yaxından iştirak edir.

Heydər Əliyev Fondu 2007-ci ildən başlayaraq, hər il dünyanın bir sıra böyük şəhərlərində Xocalı soyqırımının illədən illəyə bağlı aksiyalar keçirir. 2013-cü ilin fevralında Parisdə fransız rəssam Reno Baltzinerin Xocalı faciəsinə həsr etdiyi rəsm əsərlərindən ibarət "Xocalı gecəsi" sərgisinin vernisajı keçirilib.

Fondun təşəbbüsü ilə 2012-ci ilin fevralında Sarayevoda Srebrenitsa və Xocalı soyqırım qurbanlarının xatirəsinə ucaldılmış abidə açılıb, həmçinin "Sonu olmayan dəhliz" filminin təqdimatı keçirilib. Xocalı soyqırım qurbanlarının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə Bakıda Memorial Kompleksin yaradılması layihəsi baş tutub.

Erməni millətçilərinin Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını və təcavüz siyasətini dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq, gələcək nəsillərin milli yaddaşını qorumaq və soyqırım qurbanlarının xatirəsinin əbədiləşdirmək məqsədi ilə 30 dekabr 2009-cu il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev Quba şəhərində "Soyqırım Memorial Kompleksi"nin yaradılması haqqında Sərəncam imzalayıb. Kompleks Heydər Əliyev Fondu tərəfindən inşa edilərək, 2013-cü ilin sentyabrında istifadəyə verilib.

Heydər Əliyev Fondu Azərbaycan ədəbiyyatının ən gözəl nümunələrinin xarici ölkələrin oxucularına çatdırılmasını və eyni zamanda, müxtəlif xalqlara məxsus dəyərli əsərlərin dilimizə tərcümə olunub nəşrini də həyata keçirir. 2013-2014-cü illərdə Nizami Gəncəvinin 870 və Məhsəti Gəncəvinin 900 illik yubileyləri münasibətilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən hazırlanmış çoxsaylı nəşrlər işıq üzə görüb.

Ulu Öndər Heydər Əliyev bütöv Azərbaycanın məsuliyyətini öz çiyinlərində daşıyıb, onu bir dövlət və xalqımızı millət olaraq tarixin ağır və sərt sınaqlarından çıxarıb, müasir Azərbaycan adlandırığımız müstəqil mamləkəti, onun bugünkü həqiqətərinə, işıqlı sabahının etibarlı bünövrəsini yaradıb. Bu dahi insanın əməllərini özündən sonra yaşadan, dövləti qoruyan siyasi varisi - Prezident cənab İlham Əliyev və onun xanımı Mehriban Əliyeva bu siyasəti uğurla davam etdirir. Sadələyimiz işlər Mehriban xanım Əliyevanın bu gündək gödüyü işlərin yalnız bir hissəsidir. Qarşıda hələ böyük layihələr durur.

Mehriban xanımı Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun kollektivi adından təbrik edir, ona səmərəli və Azərbaycanın tərəqqisi naminə fəaliyyətində yeni-yeni böyük uğurlar arzulayırıq!

Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münəqışəsinə elmi-tarixi və fəlsəfi müstəvidə baxış

Akademik Ramiz Mehdiyevin "Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münəqışəsi: problemin mənbələri və nizamlanma perspektivləri" kitabı çapdan çıxıb

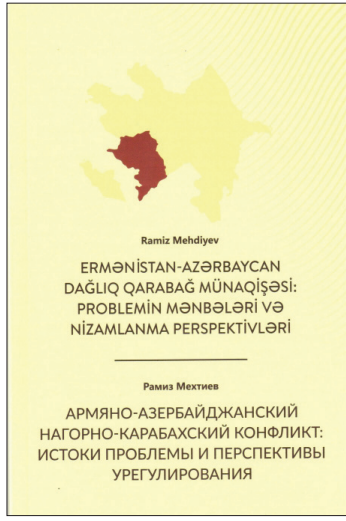
Azərbaycanın müstəqillik illərində yürütdüyü tarazlaşdırılmış xarici siyasət, neft-qaz ehtiyatlarından praqmatik şəkildə istifadə edilməsi, sosial-yönümlü daxili siyasət onu haqlı olaraq bütün dünyada hörmət qazanmış müasir sabit dövlətə çevirib. Lakin Azərbaycan dövlətinin xarici siyasətinin ən mühüm prioriteti olan, keçmiş Sovet İttifaqından miras qalmış Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münəqışəsi hələ də özünün qəti və ədalətli həllini gözləyir.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu fikirlər Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyev Azərbaycan və rus dillərində yenidən çapdan çıxmış "Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münəqışəsi: problemin mənbələri və nizamlanma perspektivləri" kitabında yer alıb.

Mötəbər tarixi mənbələrlə əsaslanan dəyərli nəşr

Akademik Ramiz Mehdiyev yeni əsərində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münəqışəsinin köklərinə nüfuz edərək hadisənin nədən başladığını ən mötəbər mənbələr əsasında, sistemli şəkildə və mərhələlər üzrə təhlil edir. Alimin fikrincə, bu münəqışənin mahiyyətini, səbəblərini və indiki konyunkturunu anlamaq üçün onu, ilk növbədə, Rusiya imperiyasının və sovet hakimiyyətinin Cənubi Qafqazda köçürmə siyasəti kontekstində araşdırmaq lazımdır.

Əsərdə I Pyotrun Qafqaza yürüşü və Xəzəriyanı sahillərin Rusiyaya birləşdirilməsi, XIX əsrdə rus-İran müharibələri, Türkmençay müqaviləsi və ermənilərin özəli Azərbaycan torpaqlarına - keçmiş Qarabağ, Naxçıvan və İrəvan xanlıqları ərazisinə köçürülməsinin birinci dalğası, habelə Rusiya ilə Osmanlı İmperiyası arasında Adrianopol sülh müqaviləsindən sonra ermənilərin köçürülməsinin ikinci dalğası məntiqi ardıcılıqla diqqətə çatdırılır. Bütün bunları müəllif hadisələrin çərçəyən etdiyi dövrün mənbələri, o cümlədən Rusiyanın İranda səfiri olmuş Aleksandr Qriboyedovun "Ermənilərin İrandan bizim vilayətlərə köçürülməsi haqqında" (1828) qeydləri, Sergey Qlinkanın "Azərbaycan ermənilərinin Rusiya hüdudlarına köçürülməsinin təsviri və Ermənistanın tarixi dövrlərinin ilkin qısa şərhi" (1831), Qafqaz Arxeoqrafiya Komissiyasının Axtarış (1878) və digər mənbələr əsasında təqdim edir. Məsələn, kitabda istinad edilən Nikolay Şavrovun 1911-ci ilə aid qeydlərindən aydın olur ki, hələ o zaman Zaqafqaziya 1 milyon 300 min ermənidən 1 milyon-

dan çoxu yerli əhali deyil, Rusiya tərəfindən köçürülənlər olub. Bu və digər mənbələr regionda ermənilərin yerli müsəlman əhaliyə faiz nisbətini süni şəkildə dəyişdirdiyini təsdiqləyir. Akademik təkzibə-dilməz faktları ümumiləşdirərək yazır: "Monofizit erməni kilsəsinin milli dövlət yaratmaq səyləri Rusiya imperiyasının müstəmləkəçilik maraqları ilə üst-üstə düşürdü: Rusiya ermənilərin İrandan və Türkiyədən Cənubi Qafqaza köçürülməsinə və gələcəkdə orada Türkiyə və İranda həmsərhəd olan ayrıca erməni vilayəti yaradılmasına kömək edir və öz növbəsində, ermənilərin üzərinə bu regionda çar Rusiyasının sədaqətli müttəfiqləri, yəni, Rusiyanın forpostu olmaq vəzifəsi qoyurdu".

Çar Rusiyasının ermənipərəst siyasətinin sovet Rusiyası tərəfindən də davam etdirildiyini əsaslandıran akademik Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin süni şəkildə yaradılmasını, habelə Zəngəzur, Göyçə və Azərbaycanın digər özəli torpaqlarının Ermənistanın tərkibinə qatılmasını, Naxçıvanın anklava çevrilməsini buna misal olaraq göstərir. Müəllif, həmçinin sovet dövlətinin Türkiyə ilə bağlı təşvişindən qaçınmaq üçün Naxçıvanı, Moskvadakı ermənipərəst dairələrin məqsədyönlü fəaliyyətini diqqətə çatdırır: "Gizli deyil ki, erməni şovinizminin ideoloqları ənənəvi olaraq Türkiyəyə və Azərbaycana açıq iddialar irəli sürür, Şərqi Anadolunun, Naxçıvanın, Qarabağın və Zəngəzurun vaxtilə "dənizdən-dənizə uzanan böyük Ermənistan"ın vilayətləri olduğunu deyirdilər. Sovet hakimiyyəti dövründə ermənilər Zəngəzur ərazisini özlərinə birləşdirmək və Qarabağ erməniləri üçün muxtariyyətə nail olmaq, bununla da gələcəkdə Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın qoruyulmasının təməlini qoymaq imkanı əldə etdilər".

Akademik Ramiz Mehdiyev vurğuladığı məqamlardan biri də ermənilərin köçürül-

na şərait yaratdığını təəssüflə qeyd edir.

Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ problemi dövlətlərarası münəqışə kontekstində

Münəqışənin sonradan SSRİ-nin dağılmasında katalizatorlardan birinə çevrildiyi fikri ilə razılışan müəllif problemi, həmçinin dövlətlərarası münəqışə kontekstində araşdıraraq yazır: "Bu münəqışə beynəlxalq problemə, regional və dünya miqyaslı müxtəlif aktorların və onların mənafeələrinin toqquşduğu nöqtəyə çevrilməklə bərabər, həm də qarşılıqlı təsirin vəziyyətindəki tərəflərə təsir və təzyiqli mexanizmi oldu".

Kitabda problemin nizamlanmasının hüquqi əsası olan və bu gün də hüquqi qüvvəsini saxlayan beynəlxalq sənədlər nəzərdən keçirilir. Məsələn, SSRİ dağılandıqdan sonra Azərbaycanın beynəlxalq sərhədləri (digər müttəfiq respublikaların sərhədləri kimi) dünya birliyi tərəfindən "uti possidetis juris" prinsipi əsasında, yəni, müstəqillik əldə edildiyi anda mövcud olan keçmiş inzibati sərhədlər çərçivəsində tanındı. Bu müddəa Müstəqil Dövlətlər Birliyinin yaradılması haqqında 1991-ci il 8 dekabr tarixli Sazişdə də öz əksini tapdı. Saziş dekabrın 21-də Azərbaycan və Ermənistan da daxil olmaqla, on bir keçmiş müttəfiq respublika tərəfindən Alma-Atada imzalanmış protokol ilə təsdiqlənib. Müəllif buna misal olaraq bir sıra beynəlxalq təşkilatların, o cümlədən ATƏT-in, BMT-nin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyən qərar və qətnamələrini xatırladır.

Bununla yanaşı, əsərdə Ulı öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanın yürütdüyü uğurlu xarici siyasət, o cümlədən Budapeşt, Lissabon samitlərində münəqışənin həlli istiqamətində irəliləyişlər də diqqətə çatdırılır. Eyni zamanda, Qərb dövlətlərinin ikili standartları problemin həllinə mane olan amillərdən biri kimi göstərilir və konkret faktlarla əsaslandırılır.

Ermənistan firsəti əldən verərək sülhü udub

Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münəqışəsinin nizamlanma perspektivləri barədə fikir yürüdən müəllif problemin həll edilməməsinin Ermənistanla mənfi təsirlərinə dair yeni misallar gətirir. Məsələn, sabiq prezident Levon Ter-Petrosyanın "Müharibə, yoxsa sülh: düşünmək vaxtıdır" məqaləsindən götürülən tezislər bu gün də aktuallığını saxlayır. Yaxud "BE Berlin Economics GmbH" konsaltinq şirkətinin Berlin qərarının

bu ilin əvvəllərində apardığı "Dağlıq Qarabağ münəqışəsinin nizamlanmasının Ermənistan və Azərbaycana iqtisadi təsiri" adlı araşdırmada sülhün qonşu dövlət üçün faydaları göstərilir.

Eləcə də siyasi kontekstdə, qondarma "ikinci erməni dövləti"nin beynəlxalq miqyasda tanınması haqqında məsələnin heç vaxt praktik müstəvidə qoyulmadığını bildiren akademik Ramiz Mehdiyev Ermənistanın baş naziri N.Paşinyanın danışıqlar formatını birtərəfli qaydada dəyişdirmək cəhdinin beynəlxalq vasitəçilər tərəfindən rədd edildiyini və martın 29-da Vyanada iki dövlətin rəhbərlərinin görüşünün formatının dəyişmədiyini vurğulayır. Həmçinin Prezident İlham Əliyevin görüşdən sonra TASS agentliyinə müsahibəsində səsləndirdiyi bu fikri xatırladır: "Danışıqların formatı dəyişilməz qalıb. Danışıqlar uzun illər olduğu kimi, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında aparılır".

Akademik yazır: "Bütün bu illər ərzində erməni cəmiyyəti döyüş meydanında qazanan "qələbə"ni tezliklə diplomatik sahədə möhkəmləndirmək ümidi ilə yaşayıb. Lakin Ermənistan rəhbərliyi bir məsələni başa düşə bilməyib ki, qonşu dövlətə təcavüz etməklə, onun ərazisini işğal etməklə, etnik təmizləmələr aparmaqla, şəhər və kəndlərini viran qoymaqla, Ermənistan, əslində, qalib gəlməyib, uduzub O, bu qədər fürsəti əldən verərək, sülhü udub. Bunu başa düşmək üçün bugünkü Azərbaycanı Ermənistanla müqayisə etmək, onların sosial-iqtisadi inkişafında fərqi qiymətləndirmək kifayətdir və bu fərq ildən-ildə daha da artacaq".

Əsərdə Dağlıq Qarabağda Ermənistan tərəfindən qurulmuş işğalçı rejimin cinayətkar mahiyyəti bir çox mənbələrə, o cümlədən britaniyalı Harrold Keynin "Narko-Qarabağ" kitabına istinadla açıqlanmışdır.

Amerikalı ilahiyyatçı Ceyms Friman Klarkin (1810-1888) bir çoxlarına yaxşı tanış olan "Siyasətçi növbəti seçkilər haqqında düşünən insandır, halbuki, dövlət xadimi gələcək nəsilər haqqında düşündür!" sözlərini xatırladan akademik Ramiz Mehdiyev vurğulayır ki, münəqışə ədalətli şəkildə nizamlanmayana qədər Ermənistanın sosial-iqtisadi həyatında əsaslı dəyişikliklər baş verməyəcək.

Akademik Ramiz Mehdiyev yeni kitabı Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münəqışəsinin mənbələri və nizamlanma perspektivləri barədə aydın və bitkin təsəvvür yaradır. Problemin mahiyyətini ictimaiyyətə, xüsusən rusdilli oxuculara çatdırmaq baxımından böyük əhəmiyyətə malik olan bu əsər politoloji tədqiqatlar, siyasi araşdırmalar üçün də mötəbər mənbədir.

Bakıda "Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə 70 - Mənəviyyata həsr olunmuş ömür" adlı konfrans keçirilib

Avqustun 22-də Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ) sədri Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin 70 illik yubileyi münasibətilə "Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə 70 - Mənəviyyata həsr olunmuş ömür" adlı konfrans keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (DQİDK) təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirdə çıxış

edən Komitənin sədri Mübariz Qurbanlı Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin həyat və fəaliyyətindən danışıb.

Sonra "REAL" televiziyaşının hazırladığı sənədli film nümayiş olunub.

Azərbaycan Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Əli Həsənov Allahşükür Paşazadəni nüfuzlu ictimai xadim kimi səciyyələndirib. Əli Həsənov deyib ki, A.Paşazadə Azərbaycanın mənəvi həyatında özünəməxsus nümunələr yaradıb. Azərbaycan müstəqillik əldə etməzdən əvvəl şeyxülislamlıq müəyyən çərçivəyə alınmışdı. Dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra isə şeyxülislamlıq tamamilə yeni müstəviyə qədəm qoydu. Bu, ilk növbədə, Allahşükür Paşazadənin adı ilə bağlıdır. Azərbaycan müstəqilliyinin ilk illərindən böyük dövlətlərin marağında idi. A.Paşazadə həmin

illərdə məsuliyyəti öz üzərinə götürdü və mənəvi birliyin möhkəmləndirilməsində əhəmiyyətli rol oynadı. O, Azərbaycanda milli-mənəvi birlik modelini ya-

radıb. Onun bu istiqamətdəki xidmətləri ulu öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən xüsusi qiymətləndirilib.

QMİ sədrinin ölkəmizdəki dini konfessiyalar arasında münasibətlərin yüksək səviyyədə qorunub sax-

lanılmasında da birbaşa rol oynadığını bildiren Prezidentin köməkçisi qeyd edib ki, sadə insanlar bu nümunəni görüb digər dinlərin nümayəndələrinə hörmət və ehtiramla yanaşırlar. İslam dini müdrik dindir. Onu xurafatdan uzaqlaşdırıb düzgün təqdim edilməsi də Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin xidmətidir. O, çətin zamanda xalqın qarşısına çıxaraq prinsipial mövqe ortaya qoyub. Bu gün bütün dünyada böyük

hörmətə malik olan A.Paşazadə Azərbaycandakı tolerant mühiti beynəlxalq aləmdə tanıdır.

1993-cü ildə o, bütün insanları Ulu Öndərin ətrafında birləşməyə çağırdı. Bu da onun vətəndaşlıq mövqeyinin göstəricisidir. Azərbaycan dövləti onun fəaliyyətini layiqincə qiymətləndirib. Ulu öndər Heydər Əliyev və Prezident İlham Əliyev çıxışlarında A.Paşazadənin xidmətlərini dəfələrlə qeyd ediblər.

Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının sədri, Milli Məclisin deputatı Fəttah Heydəröv bugünkü tədbirin çox əlamətdar olduğunu bildirərək qeyd edib ki, Allahşükür Paşazadənin 40 illik şeyxülislamlıq fəaliyyəti dövründə xalqımız, dövlətimiz qarşısında böyük xidmətləri var. O, hələ 30 yaşında olarkən Şeyx se-

çilmişdi. Həmin vaxt Naxçıvanda məscidlər tikildi. O, hər zaman Ulu Öndərin yanında idi. Ulu Öndərimizin müstəqil Azərbaycana rəhbərliyə başlamasından sonra ölkəmizdə hər sahədə tərəqqi başladı. Şeyxülislam A.Paşazadə bu işə daim öz dəstəyini göstərmişdir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri (AYB), Xalq yazıçısı Anar A.Paşazadənin Azərbaycan tarixində ən gənc Şeyxülislam olduğunu vurğulayıb. Bu gün isə Azərbaycanın tolerantlıq modelinin dünyaya tanıtılmasında əvəzsiz rol oynayır.

Milli Məclisin ictimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin sədri Siyavuş Novruzov A.Paşazadənin ictimai-siyasi xadim və diplomat olduğunu bildirərək deyib: "Xalqımızın çətin günlərində Azərbaycanda iki nəfər xalqın qarşısına çıxdı, Qorbaçovu ittiham etdi - ulu öndər Heydər Əliyev və Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə. Ölkəmizdə dini münasibətləri çox düzgün tənzimləyən Şeyxülislam A.Paşazadə

dünyada böyük hörmətə malikdir. Bütün cərəyanların nümayəndələri Vəhdət

namazlarında iştirak edirlər. Bu isə ölkəmizdəki müxtəlif dini cərəyanlara mənsub insanların vahid mərkəzdə birləşdiyini göstərir. Bu gün Azərbaycan beynəlxalq dini tədbirlərin keçirildiyi mərkəzə çevrilib".

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının millətlərarası mü-

nasibətlər, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin müdiri Etibar Nəcəfov çıxışında bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi multikulturalizm siyasətinin əsasını dinlərarası münasibətlərin qarşılıqlı hörmət əsasında qurulması təşkil edir. Bu siyasətin reallaşmasına QMİ sədri də öz töhfəsini verir. A.Paşazadənin həyat və fəaliyyətindən söhbət açan E.Nəcəfov qeyd edib ki, o, nöinki Azərbaycanda və Qafqazda, eyni zaman-

da, bütün dünyada böyük nüfuz sahibidir. Ulu Öndər onun xidmətlərindən danışırkən demişdi: "Əgər Allahşükür Paşazadə bütün Qafqazın Şeyxidirsə, biz bununla fəxr etməliyik."

Milli Məclis sədrinin birinci müavini, parlamentin müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri Ziyafət Əsgərov bildirib ki, Azərbaycanda vətəndaş həmrəyliyinə möhkəmləndirilməsində Allahşükür Paşazadənin şəxsiyyəti çox böyük rol oynayır.

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibi Yusif bin Əhməd əl-Useymin Şeyxülislam Allahşükür Paşazadəni təkcə Azərbaycan üçün deyil, bütün İslam dünyası üçün əvəzolunmaz, dahi şəxsiyyət kimi dəyərləndirib. Qeyd edib ki, A.Paşazadə dahiliyin səsidir, İslam dünyasının ona böyük ehtiyacı var.

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Hicran Hüseynova vurğulayıb ki, o, bütün Qafqazda dini həmrəyliyin bərqərar olumasında əvəzsiz rola malikdir.

Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Məclisinin Baş katibi Asaf Hacıyev Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə ilə bağlı xatirələrini bölüşüb.

Rus Pravoslav Kilsəsinin Bakı və Azərbaycan Yeparxiyasının arxiyepiskopu Aleksandr İşeyin, Azərbaycan Dağ Yəhudiləri Dini İcmasının sədri Melih Yevdayev və Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi sədrinin birinci müavini, müfti Hacı Salman Musayev çıxışlarında ölkəmizdə dinə münasibətdən, multikultural və tolerant mühitdən məmnunluqlarını ifadə ediblər.

Sonra Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə çıxış edərək bütün xoş sözlərə görə təşəkkürünü bildirib. O, Azərbaycanda İslam dininin sovet dövründəki çətin vəziyyətindən danışaraq bildirib ki, xalqımız gizli də olsa, öz imanını yaşadıb. Ulu öndər Heydər Əliyev hələ o dövrdə İslamın inkişafı üçün işlər görür, bu sahədə mütəxəssislərin yetişdirilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərirdi.

"Ulu Öndər çox imanlı şəxsiyyət idi. Bu gün Azərbaycanın tolerant ölkə kimi tanınmasının əsasını Ümummilli Lider qoyub. Hazırda isə bu işi Prezident İlham Əliyev uğurla davam etdirir. Bu gün İslamın təbliği və tanıtılması üçün hər cür şərait var. Dövlətimiz bu işə xüsusi dəstək göstərir", - deyərək Allahşükür Paşazadə qeyd edib.

Tədbir ziyafətlə davam edib.

Şeyxülislam - 70

“Azərbaycanın dini rəhbəri bizim müsəlman dinimizi nəinki Azərbaycanda, bütün Qafqazda təmsil edən ən yüksək vəzifəli şəxsdir. Əgər Azərbaycanın dini rəhbəri bütün Qafqaz müsəlmanlarının Şeyxülislamı adını alırsa, demək, bu, bizim üçün böyük iftixar hissidir”.

Heydər Əliyev,
Ümummilli Lider

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev *“Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin anadan olmasının 70, şeyxülislamlıq fəaliyyətinin 40 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında” Sərəncam imzalayıb.*

Sərəncamda deyilir ki, Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə bütün həyatı boyu cəmiyyətdə mənəvi-əxlaqi dəyərlərin və milli həmrəyliyin bərqərar olunması yolunda səmərəli fəaliyyət göstərmiş, yaxın tarixi keçmişdə xalqımızın yaşamış olduğu taleyüklü hadisələr zamanı həm dini rəhbər, həm də ictimai xadim kimi yüksək vətənpərvərlik və əsl vətəndaş mövqeyi nümayiş etdirmişdir. O, ölkəmizdə beynəlxalq hüquq normalarına və mütərəqqi tarixi ənənələrə əsaslanan dövlət-din münasibətlərinin formalaşması, Azərbaycan

həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və təbliği sahəsində səmərəli xidmətlər göstərməkdədir.

Şeyx həzrətlərinin bu gün Azərbaycanda bütün dünyaya örnək göstəriləcək tolerant və multikultural mühitin yaradılması, ölkəmizin regionda mənəvi mərkəz olaraq qəbul edilməsi, müqəddəs dini-miz İslamın gözəl ənənələrinin bütün Qafqaz bölgəsində qorunub-saxlanılması və möhkəmləndirilməsində böyük rolu vardır. Onun rəhbərlik etdiyi Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin dinlərarası və dövlətlərarası münasibətlərin tənzimlənməsində, Azərbaycan tolerantlığının və multikulturalizminin dünyada təbliğində müstəsna xidmətləri vardır. Bu məqsədlə, dünyanın bir çox ölkələrində silsilə tədbirlər keçirilmişdir.

Keçən əsrin 80-90-cı illərində dünyada mürəkkəb ictimai-siyasi proseslərin

getdiyi bir dövrdə, Azərbaycan xalqının azadlıq uğrunda mübarizəsi, müstəqil dövlətçiliyimizin bərqərar edilməsi, eyni zamanda, dövlət-din və konfessiyalararası münasibətlərin tənzimlənməsi və dini-mənəvi sabitliyin qorunub-saxlanması, beynəlxalq dini təşkilatlarda, nüfuzlu elmi-dini mərkəzlərdə ölkəmizin layiqincə təmsil olunması, habelə Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılmasında Şeyxin rəhbərlik etdiyi qurumun müstəsna xidmətləri olmuşdur.

Qafqazın müsəlman əhalisinin dini rəhbəri Azərbaycanı dəfələrlə beynəlxalq səviyyəli tədbirlə-

rin ünvanına çevirib. Şeyxülislam “Müasirlik və dini-mənəvi dəyərlər”, “Allahın lütfü, xalqın xilaskarı”, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə birgə “Qloballaşma və İslam”, “Qloballaşan dünyada İslam”, “Tolerantlıq örnəyi - Azərbaycan”, “İslamda dözümlülük” mövzularında beynəlxalq konfransların birbaşa təşəbbüskarı və təşkilatçısı olub.

Şeyxülislam A.Paşazadə mükəmməl dini və dünyəvi təhsil alıb. Onun ilahiyat və tarixə aid “Qafqazda İslam”, “İslamda ümmət və şüubilik”, “Quranın təfsiri və tərçümü tarixi” monoqrafiyaları, “Quranı-Kərimin ilahi hökmləri və öyrənilməsi”, “Milli münasibət-

lər və din”, “İslamda şəhidlik”, “Quranı-Kərimin ecazkarlığı”, “Quranı-Kərimdə insan təbiəti” mövzularında əsərləri və məqalələri elmi ictimaiyyətin istifadəsindədir.

Şeyxülislam A.Paşazadə həzrətlərinin əldə etdiyi nailiyyətlərlə, iştirak etdiyi sayısız-hesabsız beynəlxalq konfranslarla, sammitlərlə, bu yerlərdə etdiyi çıxışlarla bağlı yazılası çox mövzu var. Sevincidir ki, ömrünün 70 ilində qazandığı ölkə və dünyamiqyaslı nailiyyətlər çoxdur.

Hörmətli Şeyx həzrətləri, 70 yaşınızın tamam olması münasibətilə Sizi Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun kollektivi adından səmimi-qəlbən təbrik edir, cansağlığı, uzun ömür və şəxsi həyatınızda yeni-yeni uğurlar arzulayırıq. Vətən qarşısında xidmətlərinizi, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, dünyada sülhün bərqərar olması, dinlərarası dialoqun gücləndirilməsi, xalqların məhriban, əməkdaşlıq şəraitində yaşamasının təbliği istiqamətində fəaliyyətinizi bundan sonra da müvəffəqiyyətlə davam etdirməyinizi Ulu Tanrıdan diləyirik.

“Müasir ərəb ifadələrində dil xəталarının əsas səbəbləri” mövzusunda seminar

27-28 avqust 2019-cu il tarixdə Sultan Qabus Universiteti Ədəbiyyat və humanitar fənlər fakültəsi Ərəb dili və ədəbiyyatı bölməsinin müəllimi dr. İhsan Sadiq Məhəmməd Əlləvatinin təqdimatında “Müasir ərəb ifadələrində dil xəталarının əsas səbəbləri” mövzusunda seminar təşkil olunub.

Seminarı giriş sözü ilə açan Aİİ Dillər və ictimai fənlər kafedrasının müdiri İlkin Əlimuradov öncə ali tədris müəssisəsinin fəaliyyəti haqqında məlumat verib. Alim qeyd edib ki, İnstitutda ərəb ölkələri tarixinin, coğrafiyasının, mədəniyyətinin tədrisi ilə birgə Ərəb dilinin mükəmməl şəkildə öyrədilməsi də nəzərdə tutulub. İ.Əlimuradov müasir dövrdə Ərəb dilinə artan marağdan, ərəb dili mütəxəssisləri və müəllimlərinin üzərinə düşən məsuliyyətdən bəhs edib.

Sonra Sultan Qabus Universiteti Ədəbiyyat və humanitar fənlər fakültəsi Ərəb dili və ədəbiyyatı bölməsinin müəllimi dr. İhsan Sadiq Məhəmməd Əlləvati “Müasir ərəb ifadələrində dil xəталarının əsas sə-

bəbləri” mövzusunda məruzə edib. O, Ərəb dilinin zənginliyi haqqında məlumat verib, müasir ərəb ədəbi dili ilə dialektlər arasındakı fərqlər və ixtilaflardan danışmışdır.

Qeyd edək ki, Ərəb dili söz ehtiyatına görə, dünyanın böyük dillərindən hesab edilir. Canlı dillər arasında ən uzunömürlü, ardıcıl olaraq 15 əsr ərzində davamlı şəkildə üstün mövqeyini qoruyub-saxlayıb. Hazırda bu dili öyrənən

şəxslər müasir Ərəb dilindən istifadə edərək, İslamdan əvvəlki dövrə aid, eyni zamanda, İslam elmləri ilə bağlı mətnləri oxuya bilərlər.

Seminarın ikinci günü Aİİ Dillər və ictimai fənlər kafedrasının müdiri İlkin Əlimuradov mövzunun aktuallığına diqqət çəkərək, iştirakçılara təşəkkürünü bildirib. Qeyd edib ki, ali təhsil müəssisəsi tədrislə yanaşı, elmi konfransların,

seminarların, “dəyirmi masa”ların da təşkilində maraqlıdır.

Dr. İhsan Sadiq Məhəmməd Əlləvati “Müasir ərəb ifadələrində dil xəталarının əsas səbəbləri” mövzusunda çıxış üdüb. Müasir ərəb ədəbi dili ilə dialektlər arasındakı fərqlər və ixtilaflardan bəhs edib. Qeyd edib ki, dialektlər bir-birindən və ədəbi dildən ciddi şəkildə fərqlənir. Bu səbəbdən, müxtəlif ərəb ölkələri xalqlarının bir-birini anlamaması, həmçinin müvafiq hazırlığı olmayan ərəblərin çox zaman ədəbi dili başa düşməməsi adi hal hesab edilir.

Ərəbşünas alim bildirib ki, ədəbi dillə danışmaq dilindəki fərqlər, əsasən, xarici sözlərin leksikologiyaya daxil olmasına görə baş verir. Məruzəçi qrammatik fərqliliklərdən bəhs edərək, bəzi fonetik dəyişikliklər barədə danışmış, mövzuna dair nümunələr gətirib.

İki gün davam edən seminarla ərəbşünaslar, şərqşünaslar və mövzu ilə maraqlanan digər şəxslər iştirak ediblər.

Seminar maraqlı müzakirələrlə yekunlaşıb.

“Tələbələrimize öz övladlarımız kimi yanaşırıq”

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun rektoru Ceyhun Məmmədovun AZƏRTAC-a müsahibəsi

- *Hazırda ali təhsil müəssisələrinə qəbul prosesi davam edir. Azərbaycan İlahiyyat İnstitutuna iki ixtisas üzrə qəbul aparılır. Bu qəbuldan gözləntiləriniz nələrdir?*

- Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu hazırda yeni tədris ilinə hazırlaşır. Qeyd etdiyiniz kimi, təhsil müəssisəsinə qəbul edilənlərin məscidlərdə din xadimi, Dinşünaslıq ixtisasına qəbul olunmaq istəyənlər həm də müsahibədən keçməlidirlər.

Bildiyiniz kimi, İslamsünaslıq ixtisasına qəbul edilənlərin məscidlərdə din xadimi, Dinşünaslıq ixtisasına qəbul olunanların isə dövlət orqanlarında və ali dini təhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərmələri nəzərdə tutulur.

- *Tədris ili boyunca Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu ölkəmizin bölgələrinə çoxsaylı səfərlər təşkil etdi. Səfərlərdə məqsəd nə idi?*

- Respublikanın bəzi bölgələrində yerləşən orta məktəblərin yuxarı sinif şagirdləri üçün maarifləndirici xarakterli məlumatlandırma tədbirləri keçirməkdə məqsədımız 2019-2020-ci tədris ili üzrə İnistutata savadlı gənclərin cəlb olunmasıdır. Bu günədək Lənkəran, Gəncə, Bərdə, Ağstafa, Qazax, Qəbələ, Quba, Zaqatala, Şirvan, Biləsuvar, Mingəçevir və İsmayilli rayonlarında institutumuzda tələbələr üçün yaradılan şəraitlə bağlı məlumatlar verdik.

Tələbələr institutu bitirdikdən sonra, təhsillərini dünyanın aparıcı ölkələrinin qabaqcıl universitetlərində davam etdirmək imkanına malikdirlər.

Respublikanın müxtəlif rayon və şəhərlərinə səfərlərin məqsədi ölkəmizin bütün bölgələrindən potensiallı gənclərin qəbulunu həyata keçirməkdir. Həmçinin institutumuz yeni yarandığı üçün onun təbliğini həyata keçirməyə çalışırıq.

Digər səfərlərimizin məqsədi isə tələbələrimizin dünyagörüşünün zənginləşdirilməsi, ölkəmizdəki tarixi-dini abidələrlə yaxından tanışlıq, multikultural və tolerant mühitin canlı şahidi olmaları idi.

Cocuq Mərcanlı, Qəbələ, Şamaxı, Quba rayonlarına səfərlərdə tələbələrimize qədim mədəniyyətimizlə, zəngin mənəviyyətimizlə yaxından tanış oldular. Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanılması və gənc nəsillərə çatdırılması olduqca mühüm məsələdir. Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu gənclərimizin vətənpərvər ruhda tərbiyə olunması üçün belə səfərləri zaman-zaman təşkil edir.

- *İnistutun təbliği üçün başqa nələr etdiniz?*

- İnstitut yarandığı ilk gündən onun tanınması üçün çoxsaylı işlər görüldü. İlk əvvəl ali təhsil müəssisəsinin fəaliyyətinin işıqlandırılması məqsədilə kataloqumuz Azərbaycan, rus və ingilis dillərində nəşr edildi. Bundan əlavə, Ana dilimizdə olmaqla, həmçinin ingilis, ərəb və rus dillərində broşür və bukletlərin çapını

həyata keçirdik. İnstitutumuzun Azərbaycan, rus və ingilis dillərində fəaliyyət göstərən saytı işə başladı. Burada məlumat hər gün 3 dildə yenilənir. Siz buradan ali təhsil müəssisəsi haqqında bütün lazımi məlumatları əldə edə, fəaliyyətimiz haqqında xəbərləri izləyə bilərsiniz.

Onu da qeyd edim ki, bir il ərzində ali təhsil müəssisəsinin tanınması istiqamətində kütləvi informasiya vasitələrində - televiziyalarda, informasiya agentliklərində, qəzetlərdə, xəbər portallarında haqqımızda müxtəlif verilişlər və yazılar dərc olundu. Mən bununla əlaqədar olaraq bir daha bütün kütləvi informasiya vasitələrinin rəhbərlərinə və kollektivinə təşəkkür edirəm.

- *Fəaliyyətiniz tətillə zamanı davam edir. Tələbələriniz Türkiyənin Bursa şəhərində təşkil edilmiş “Yay məktəbi”nə yollanıblar. “Yay məktəbi”nin tələbələrə nə kimi səmərəsi olacaq?*

- Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun 16 qız, 14 oğlan olmaqla, ümumilikdə, 30 tələbəsi Türkiyənin Bursa şəhərində təşkil olunmuş “Yay məktəbi”nə qatılıb. Biz bu proqramı Türkiyə Cümhuriyyətinin Təhsil Nazirliyi və Dəyanət İşləri Başqanlığı arasında əldə olunmuş razılaşmaya əsasən təşkil etdik.

Bursada “Yay məktəbi” iki istiqamətdə aparıldı. Dərslər müxtəlif sahələrdə - Ərəb dili, İngilis dili, İslam elmləri üzrə tədris edilir. Eyni zamanda, müxtəlif ilahiyatçı alimlərlə görüşlər təşkil olundu. Tələbələrin asudə vaxtlarının düzgün dəyərləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirilib. Bursa şəhərinin tarixi yerlərinə ziyarətlər təşkil olundu. Bir amili də qeyd edim ki, “Yay məktəbi”ndə tək-cə İlahiyyat İnstitutunun tələbələri deyil, eləcə də Qazaxıstan və Qırğızıstan respublikalarının İlahiyyat fakültələrindən gələn gənclər də iştirak etdilər. Bu da tələbələrimizin dünyagörüşünün zənginləşdirilməsinə, müxtəlif mədəniyyətlərlə tanışlıqlarına səbəb oldu.

Gənclərimiz həm də ölkəmizin tolerant və multikultural mühitini burada tanıdıblar. Ölkəmizdə müxtəlif məscidlərdə, xüsusilə Heydər məscidində qılınan Vəhdət namazı haqqında məlumat veriblər. Bu da digər qonaqlar və iştirakçılar tərəfindən maraqla qarşılanıb.

Onu da qeyd edim ki, belə məktəbləri davamlı olaraq təşkil etməyi planlaşdırırıq. Xatırlayırsınızsa, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu “Qış məktəbi” layihəsi təşkil etmişdi ki, bu da tələbələrimizin inkişafına böyük təkan vermişdi.

Belə tədbirlərin, məktəblərin təşkil olunmasında məqsəd tələbələrimizin İslam və digər dünya dinləri haqqında dərin biliklərə yiyələnmələrini təmin etmək, tərəfsiz və bütün konfessiyalara dözümlülüklə yanaşan din xadimləri yetişdirməklə yanaşı, intellektual, elmi potensialı, səriştəli və savadlı kadrlar hazırlamaqdır.

- *İlk tədris ilinin nəticələrindən razısınız mı?*

- Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu, artıq birillik tədris ilini başa vurdu. Ötən bir il ərzində səy göstərdik ki, tələbələr güclü təhsil ala bilsinlər. İlk gündən etibarən, institutun fəaliyyətinin qurulması istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsinə başlandıq. Vaxtımızın məhdudluğuna baxmayaraq, sentyabra - tədris ilinin başlanmasına qədər, demək olar, tədrisə aid bir çox məsələləri həll etdik.

İyun ayından etibarən, institutda təhsil standartlarının müəyyənləşdirilməsi, strukturun təşkili, tələbə qəbulu, ilk tədris ilinə hazırlıq, ali tədris müəssisəsinin tanınması istiqamətində ardıcıl və məqsədyönlü işlər görüldü.

Üç ay ərzində Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun mövcud ali təhsil müəssisələri arasında çox fərqli, şəffaf, modern, aydın və sağlam təməli quruldu.

Tələbələrimizin təhsillə bərabər, sosialyönümlü layihələrə, maarifləndirmə tədbirlərinə cəlb olunmasına başlandıq, həmçinin bölgələrimizə səfərlər etdik. Bunların hər biri tələbələrimizin daha dərin dini və dünyəvi biliklərə malik olmaları, mənəvi dünyalarının, dünyagörüşlərinin zənginləşdirilmələri, natiq kimi yetişmələri üçün edilirdi.

Bir il ərzində tələbələrimizin dünyagörüşündə, nitq qabiliyyətində nə qədər dəyişikliyin şahidi olduq. Dərslərdə, imtahanlarda şəffaflığın qorunması üçün əlimizdən gələni etdik. Tələbələrin tədris olunan fənləri sevmələri, hazırlıqlı olmaları üçün əlimizdən gələni əsirgəmədik.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu olaraq, tələbələrə öz övladlarımız kimi yanaşdıq. Ona görə ki, onların hər biri bizim gələcəyimizdir.

- *Bildiyiniz kimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev Əhməd bəy Ağaoğlunun 150 illik yubileyinin qeyd olunmasını təmin etmək məqsədi ilə Sərəncam imzalayıb. Bu Sərəncama əsasən, siz də konfrans keçirəcəksiniz. Konfransın mövzusu və istiqamətləri nələrdir?*

- Bəli, biz də cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin imzaladığı Sərəncama əsasən, Azərbaycan ictimai fikrinin böyük nümayəndələrindən biri, gör-

kəmli publisist, tənqidçi, tanınmış hüquqşünas və sərəqşünas alim Əhməd bəy Ağaoğlunun 150 illik yubileyi ilə əlaqədar konfrans keçirəcəyik. Tədbir 19-20 sentyabr 2019-cu il tarixdə “Türk dünyasının görkəmli ictimai-siyasi xadimi - Əhməd bəy Ağaoğlu” mövzusunda baş tutacaqdır.

- *Təxminən, bir qədər əvvəl təşkilatçılardan biri oldunuz “İslam Sivilizasiyası Qafqazda” II Beynəlxalq Simpoziumunun nəticələri sizi qane etdimi?*

- Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu fəaliyyətə başladığı ilk gündən beynəlxalq əlaqələrin qurulmasına xüsusi diqqət verir. Bu əlaqələrin nəticəsi olaraq, “İslam Sivilizasiyası Qafqazda” II Beynəlxalq Simpoziumunu keçirdik. Bilirsiniz ki, sözügedən Beynəlxalq Simpoziumun birincisi Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1998-ci ildə keçirilib. Ulu Öndər Simpoziumdakı nitqində Qafqazda İslamın yayılması ilə bağlı bir çox məqamlara toxunmuşdur.

Simpoziumun təşkili IRCICA rəhbəri Halit Erenlə görüşümüz əsnasında qərara alındı. Qeyd edim ki, I Beynəlxalq Simpozium da IRCICAnın təşkilatı dəstəyi ilə baş tutub.

“İslam Sivilizasiyası Qafqazda” II Beynəlxalq Simpoziumu nəinki Azərbaycan, eyni zamanda, bütün region üçün əlamətdar hadisədir. Ümumilikdə, Türkiyə, Rusiya, Gürcüstan, Ukrayna, Qazaxıstan, Özbəkistan, Moldova, ABŞ, Avstraliya, Misir, Səudiyyə Ərəbistanı kimi xarici ölkə universitetlərindən Qafqazda İslam sivilizasiyası mövzusu üzrə çalışan alim, tədqiqatçı və ekspertlərin 12 paneldə 100-dən çox məruzəsi dinlənilib.

Bu məruzələrin tezisləri - Azərbaycan, rus, ingilis dillərində çap olunub. Yaxın zamanda iştirakçıların məqalələri də dərc ediləcək. Güman edirəm, buradakı məqalələrin hər biri gələcəkdə araşdırma mövzusu ola bilər.

- *Gələcək hədəfləriniz, məqsədləriniz haqqında danışmaq maraqlı olardı...*

- Əsas məqsədımız, hədəfimiz gənclərimizin daha səriştəli, bacarıqlı, yüksək ali dini biliklərə sahib, eyni zamanda, dünyəvi elmlərə dərin bələd olmalarına lazımi şərait yaratmaqdır. Aparıcı ali dini təhsil müəssisələri ilə əlaqələr qurmağa, onlarla əməkdaşlıq etməyə, gələcəkdə tələbələrimizin təhsillərini dünyanın qabaqcıl ali tədris müəssisələrində davam etdirmələri üçün çalışırıq.

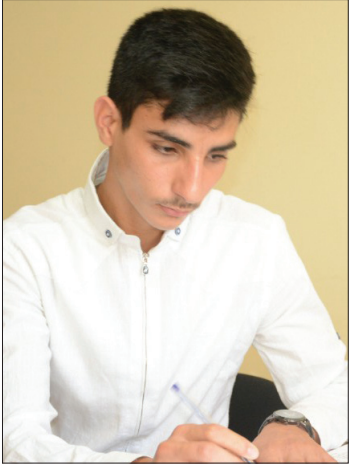
Karyera Mərkəzinin açılması gələcək planlarımızı daxildir. Hazırda bu istiqamətdə işlər gedir. Mərkəz gələcəyin intellektual kapitalının yetişdirilməsində tələbə və məzunların karyeralarının planlaşdırılmasına məsləhət və istiqamət verməklə, onları iş dünyasına hazırlamaq məqsədi daşıyır.

Elmi fəaliyyətimiz haqqında danışsaq, müəllimlərimiz yeni dərslər proqramları və dərslərin hazırlanması üzərində çalışırlar. Bütün dərslərimizin öz mütəxəssislərimiz tərəfindən hazırlanmasını qərara almışıq. Bundan əlavə, qədim əlyazmaların çap olunmasını planlaşdırırıq.

Həmçinin institutun hər ay çap olunan “İlahiyyatçı” qəzeti, ildə iki dəfə dərc edilən “Din araşdırmaları” jurnalı da mövcuddur.

Gələcəkdə “İlahiyyat nəşrləri” adı altında layihə nəzərdə tutulur ki, buraya müəllimlərimizin və bu sahədə çalışan mütəxəssislərin kitablarının, müxtəlif dillərdən tərcümə olunan əsərlərin nəşri daxildir.

- *Məzmunlu və ətraflı müsahibənizə görə təşəkkür edirik.*

- **Özünü haqqında məlumat verməyinizi istədik...**

- Mən Mirhüseyn Qənbərov Cəlilabad rayon Kazımabad kənd tam orta məktəbini bitirmişəm. Dövlət İmtahan Mərkəzinin təşkil etdiyi III ixtisas qrupu üzrə imtahanda iştirak edərək, Azərbaycan İlahiyyat

İnstitutuna qəbul olunmuşam.

- **Qəbul imtahanı necə keçdi?**

- Azad, sərbəst, rahat idim, amma hər halda imtahandır, həyəcənsiz ötürürəm. Daha yüksək uğur əldə etmək istəyirdim; qazandığım nəticə də pis deyil. Birinci dəfə imtahanda iştirak edəndə 427 bal toplamışdım. Daha çox çalışdım, ikinci dəfə imtahan verdim və 523 bal topladım.

- **Yüksək nəticə göstərmək üçün nələr etdin?**

- İmtahana ciddi şəkildə hazırlaşdım. Yüksək bal toplamaq arzusunda idim, sosial şəbəkələrdən istifadə etmədim, gəzintilərə, dostlarla görüşlərə az vaxt ayırdım. Çalışmalarımı daha təkmil və sistemli qurdum. Axı, məqsəd uğrunda mübarizə üçün vaxt məhdud idi.

- **Başqa universitetlərə daxil olmaq üçün yetərli balın var idi. Maraqlıdır, niyə məhz Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunu seçdin?..**

- Qeyd edim ki, ilahiyya-

ta böyük marağım var. Bu sahəni daha ətraflı mənimsəmək üçün seçdim Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu oldu. Valideynlərimin, ailəmin mənə böyük dəstəyi var idi.

İnstitut yaranandan onun fəaliyyətini izləyirdim. Tələbələr üçün yaradılan şərait, pulsuz təhsil, bütün dinlərin tədris edilməsi, üstəgəl, ilahiyyata olan sevgim bu ali təhsil müəssisəsinə olan marağımı artırdı. Fikrimcə, hər bir ilahiyyatçı bütün dinləri öyrənməli və onların müqayisəsini aparmağı ba-

carmalıdır. Məni Azərbaycan İlahiyyat İnstitutuna gətirən də bu arzudur. Əminəm ki, İnstitutda istədiklərimə nail olacağam.

- **Gələcəyə dair planların?**

- Gələcək planlarıma gəlinlə, uğura nail olmaq, öz sahəmin peşəkəri, kamil mütəxəssis kimi yetişmək istəyirəm. Biliklərimi daha da gücləndirmək məqsədilə təhsilimi xaricdə davam etdirməklə bağlı da planlarım var.

- **Müvəffəqiyyətlər və uğurlar!**

20 ildən sonra tələbə adını qazanan Günel Aslanova

- **Günel xanım, özünüzü təqdim edərdiniz...**

- 1999-cu ildə Masallı şəhər 3 sayılı tam orta məktəbi bitirmişəm. Ailəliyəm, 2 övladım var.

- **Necə oldu ki, orta məktəbi bitirdəndən uzun zaman sonra ali təhsil almaq qərarına gəldiniz?**

- Dini elmi əsaslarla təbliğ etmək, cəhalətə, xurafata qarşı mübarizə aparmaq üçün ali savadlı olmaq uşaqlıq arzum idi. Erkən yaşda atamı və qardaşımı itirdim. Qardaşım könüllü olaraq Qarabağ döyüşlərinə getdi, şəhid oldu. O, çox istəyirdi ki, təhsilimi davam etdirim. Məktəbdə əlaç olmağıma baxmayaraq, imkansızlıqdan mənim də istəyim olan onun arzusunu yerinə yetirə bilmədim.

Ailə həyatı qurdum. Gələcək həyat yoldaşıma əvvəlcədən ali təhsil almaq arzusunda olduğumu bildirdim. Ailə qayğıları, övladlarımla tərbiyəsi ilə məşğul olmaq məni oxumaqdan məhrum etdi. Heç zaman fikrimdən daşınmadım. Qismət belə imiş.

- **Nə zamandan qəbula hazırlaşmağa başladınız?**

- Qeyd etdiyim kimi, orta məktəbi əla qiymətlərlə başa vurdu. İstəyim dini təhsil almaq idi. Keçən il Prezident

İlham Əliyevin Sərəncamı ilə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu yarandı, qərara gəldim ki, hazırlaşım, bu ali təhsil müəssisəsinə qəbul olunum. Doğrudur, keçən il sənədlərimi vermək istədim. Sənəd qəbulunun nə zaman başlayacağından xəbərsiz olduğum üçün vaxt ötdü, gecikdim, amma ruhdan düşmədim. Bu il isə 2 aydan da az vaxtda hazırlaşaraq DİM-in qəbul imtahanlarında iştirak etdim, 320 bal topladım.

- **Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunu seçməkdə məqsədiniz nədir?**

- On yaşından Ərəb və fars dillərini öyrənməyə başlamışdım. Elə həmin dövrdən "Qurani-Kərim"i oxuyurdum. Arzulayırdım ki, ali dini təhsil alım və dini elmi əsaslarla gənc nəsle öyrədim. Qoy insanlar "İslam dini" deyəndə onu mollalıq, cəhalət kimi başa düşməsin, onun mütərəqqi cəhətlərini dərk etsinlər.

- **İnstitutu artıq qəbul olunmuşunuz. Nə düşünüürsünüz?**

- Məqsədim İslam dini və digər dinləri daha mükəmməl öyrənmək və insanlara doğru şəkildə çatdırmaqdır. Təhsilimi magistratura və doktorantura səviyyələrində də davam etdirmək istəyirəm.

Tələbə adı alanlar qeydiyyatdan keçdi

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutuna (Aİİ) qəbul olunmuş tələbələrin avqustun 15-dən etibarən, qeydiyyat prosesi başlanıb. 2019/2020-ci tədris ilində birinci kurs tələbəsi sayılacaq şəxslər tələb olunan sənədləri İnstitutda təqdim edərək qeydiyyatdan keçiblər.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun rektoru, ilahiyyat üzrə fəlsəfə doktoru Ceyhun Məmmədov qəbul prosesini, sənədlərin qeydiyyatının gedişatını izləyib, həmçinin Aİİ nümayəndələri ilə söhbət edib. Qəbula gələn valideynlərlə görüşüb, övladlarının tələbə adı qazanması münasibətilə onları təbrik edib, yeni tədris ilində uğurlar arzulayıb. Rektor ali təhsil müəssisəsi haqqın-

da məlumat verərək, İnstitutda mövcud olan şəffaf müəllim-tələbə münasibətlərindən, gənclər üçün yaradılan imkanlardan, tədrisin hansı formada təşkilindən bəhs edib.

C.Məmmədov bildirib ki, qeydiyyatdan keçən tələbələrin bir çoxu yüksəkballı abituriyentlərdir. Onlar arasında 500-dən artıq balla qəbul olunan gənclərimiz də var. Bu, sevindirici haldır. Onların bu sahəyə marağı təqdirəlayiqdir və ümid edirəm, hər biri sahələrinin peşəkar mütəxəssisi olacaq.

Məlumat üçün bildiririk ki, 2019/2020-ci tədris ili üzrə İnstitutda qəbul planı birinci mərhələdən 100 faiz dolub.

2019-2020-ci tədris ili üzrə qəbul planı 100 faiz yerinə yetirildi

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutuna 2019-2020-ci tədris ili üzrə qəbul planı 100 faiz yerinə yetirilib.

Ödənişsiz əsaslarla həyata keçirilən qəbulda İslamşünaslıq ixtisası üzrə 36, Dinşünaslıq üzrə 36 nəfər olmaqla 72 abituriyent tələbə adını qazanıb. 2019-2020-ci tədris ili üzrə İslamşünaslıq ixtisasına minimum keçid 200, Dinşünaslıq ixtisasına isə 292 bal olub.

Qeyd edək ki, 2019/2020-ci tədris ilində Azərbaycan İlahiyyat İnstitutuna qəbul olunan abituriyentlərin qeydiyyatı olub. Qeydiyyatdan keçməyən abituriyentlər ixtisasları üzrə təhsil almaqdan imtina edənlərdir.

Sənədlərin qəbulu 2019-cu il avqust ayının 15-dən 27-dək hər gün (şənbə, bazar günləri istisna olmaqla) saat 10:00-dan 17:00-dək Yasamal rayonu Əhməd Cəmil küçəsi, 41A ünvanında (Bakı Dövlət Universitetinin keçmiş İla-

hiyyat fakültəsinin inzibati binası) aparılıb.

Bütün abituriyentlər qeyd olunan tarixlərdə aşağıdakı sənədləri təqdim etməklə, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda qeydiyyatdan keçiblər:

1. Tam orta təhsil haqqında sənədin (Attestat) əsli və ya təhsilin əvvəlki mərhələsini bitirdiyi barədə sənədin əsli (kollec və ya ali təhsil müəssisəsinin 2017-2018-ci tədris ili məzunları üçün həmin təhsil müəssisəsini bitirmələri haqqında Arayış və ya Diplom).

2. Abituriyentin Azərbaycan İlahiyyat İnstitutuna qəbul olunması ilə bağlı DİM-in müsabiqə nəticələri

haqqında çap edilmiş və əsli (DİM-in saytından çap edilir) (3 nüsxə).

3. Şəxsiyyət Vəsiqəsinin əsli və surəti (3 nüsxə).

4. İlk hərbi qeydiyyatdan alınma haqqında vəsiqənin əsli və surəti (oğlanlar üçün) - 3 nüsxə.

5. Tibbi (sağlamlıq haqqında) arayış (Forma 086).

6. Fotoşəkil (ağ fonda) 3?4 ölçüdə - 6 ədəd.

7. Həmçinin qeydiyyat zamanı tələbənin iş nömrəsi və şəxsi kabinetin istifadəsi adı (FİN) özündə olub.

Məlumat üçün bildiririk ki, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu 2019-2020-ci tədris ili üzrə tələbə qəbulu həyata keçirib.

Tələbələrımızın Türkiyədə "Yay məktəbi"

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu, Türkiyə Cümhuriyyətinin Təhsil Nazirliyi və Dəyanət İşləri Başqanlığı arasında razılaşmaya əsasən, Türkiyənin Bursa şəhərində tələbələrin "Yay məktəbi" təşkil olunub.

22 iyul 2019-cu il tarixdə başlayan "Yay məktəbi"nin ilk günündə müəllimlər Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu, Qazaxıstan və Qırğızıstandan gəlmiş İlahiyyat fakültəsi tələbələrinə uğurlar arzulayıb, onları burada görməkdən məmnunluqlarını ifadə ediblər. Lazımı şəraitin yaradıldığını, dərslərin peşkar müəllimlər tərəfindən tədris olunacağını, asudə vaxtın səmərəli dəyərləndirilməsindən ötrü müxtəlif tədbirlərin keçiriləcəyini nəzərə çatdırıblar. Bursa şəhərinin tarixi məkanlarına səfərin, eyni zamanda, Bursa Uludağ Universiteti İlahiyyat fakültəsinə ziyarətin də nəzərdə tutulduğunu bildiriblər.

Məlumat üçün bildiririk ki, "Yay məktəbi"nin təşkilində əsas məqsəd tələbələrin ixtisas biliklərinin və fərdi bacarıqlarının artırılmasıdır. Burada tələbələrə Ərəb və İngilis dilləri, Siyer və "Qurani-Kərim" dərsləri tədris olunacaq.

Qeyd edək ki, Aİİ-nin qarşıya qoyduğu əsas məqsədlərdən biri İslam və digər dünya dinləri haqqında dərin biliklərə yiyələnmə, tərəfsiz və bütün konfessiyalara dözümlülük ilə yanaşan din xadimləri yetişdirməklə yanaşı, intellektual, elmi potensialı, səriştəli və savadlı kadrlar hazırlamaqdır. Nəzərə çatdıraraq ki, Aİİ dünyanın müxtəlif təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq əlaqələri qurur.

* * *

"Yay məktəbi"nin ikinci günü tələbələrə Təfsir, Pedaqogika, Qurani-Kərim

fənləri keçirilib. Peşkar mütəxəssislərin tədris etdiyi dərslər tələbələr tərəfindən maraqla qarşılanıb. Müəllimlər tələbələrin suallarını cavablandırılıb.

Daha sonra tələbələr üçün Bursa şəhər Nilufer ilçe müftisi Mehmet Öztürkün təqdimatında seminar təşkil olunub. M.Öztürk Türkiyədəki dini durum haqqında məlumat verib.

Azərbaycan - Türkiyə dostluq münasibətlərindən bəhs edən müfti azərbaycanlı tələbələri burada görməkdən məmnun olduğunu bildirib. Müfti Dağlıq Qarabağ məsələsinə toxunaraq, azərbaycanlıları özlərinə qardaş bildiklərini və hər zaman onların yanında olduqlarını vurğulayıb.

Mehmet Öztürk Türkiyədə imamların hansı qurum tərəfindən təyin edildiyini, ölkədə nə qədər məscidin mövcud olduğu barədə tələbələrin suallarını cavablandırılıb. Bildirib ki, Türkiyədə müftilər və imamlar Dəyanət İşləri Başqanlığı tərəfindən təyin edilir.

Qeyd edək ki, "Yay məktəbi"ndə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun tələbələri ilə yanaşı, Qazaxıstan və Qırğızıstandan gəlmiş İlahiyyat fakültəsinin tələbələri də iştirak ediblər.

* * *

"Yay məktəbi"nin növbəti günü tələbələr Birinci Çələbi Sultan Mehmet və Əmir Sultan türbələrini, həmçinin "Panorama 1326 Bursa" Fatih Muzeyini ziyarət ediblər.

Birinci Çələbi Sultan Mehmet Türbəsini ziyarət zamanı tələbələrə tikili haqqında ətraflı məlumat verilib. Türbə İldırım Bəyazidin oğlu Sultan Mehmet Çələbi tərəfindən 1421-ci ildə inşa etdirilib. Bursanın rəmzi kimi qəbul olunan türbədə I Mehmet Çələbi, oğulları Şahzadə Mustafa, Mahmut və Yusif, qızları Səlcuq xatun, Sitti xatun və Ayşe xatunun məzarları yerləşir. Tikiliyə, eyni zamanda, "Yaşıl türbə" də deyilir.

XV əsrə aid Əmir Sultan Türbəsini ziyarət zamanı qeyd olunub ki, sözügedən məkan Türkiyədə tanınmış dini ibadət ocaqla-

lib ki, dünyanın ən böyük panoramalı muzeyi olan "Panorama 1326 Bursa" fəth gününü 360 dərəcə dairəvi döngədə təsvir edir.

Muzeyin rəsmi açılışı 15 fevral 2019-cu il tarixində Türkiyə Respublikası-

mi ibadətlərin fərz olduğu barədə fikir ayrılığı mövcud deyil". M.Çelen ixtilafın dinin təməl prinsipləri xaricində olan fəri məsələlərə aid olduğunu qeyd edib.

Tələbələrin marağına səbəb olan mühazirədə

nın Prezidenti cənab Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə təşkil olunub.

* * *

"Yay məktəbi"nin dördüncü günü tarixçi-tədqiqatçı professor Muhammed Çelen İslamda və digər dünya dinlərində məzhəblərin, eləcə də dini cərəyanların əmələ gəlməsi və onların müasir dövrdə təkmilləşmə prosesi haqqında ümumi məlumat verib. Məzhəbləşməni insan fitrəti ilə əlaqələndirən M.Çelen bu amilin insanların həyatında oynadığı roldan və müxtəlif mədəniyyətlərin yaranma səbəblərindən bəhs edib. Bildirib ki, müsəlmanlar məzhəblərə bölünməyə deyil, dinin təməl prinsiplərində heç zaman ixtilaf etməyib-

prof. Muhammed Çelen onların çoxsaylı suallarını cavablandırılıb.

Həmin gün tələbələr Bursa Uludağ Universitetinin İlahiyyat fakültəsinə ziyarət edib, fakültənin kitabxanası, dərslər otaqları ilə tanış olublar. Daha sonra fakültənin dekani professor Bilal Kemikli tələbələrlə görüşüb, azərbaycanlı gəncləri burada görməkdən məmnun olduğunu nəzərə çatdırıb.

B.Kemikli tələbələrlə müxtəlif mövzularda söhbətlər aparıb, azərbaycanlı alimlərin dünya elminə verdikləri töhfələrdən bəhs edib. Seyid Yəhya Bakuvinin adını xüsusi vurğulayan fakültə dekani belə dahi şəxsiyyətlərin hər bir gənc üçün nümunə olduğunu bildirib. B.Kemikli tələbələrə tövsiyələrini bildirdi: "Yüksəkixtisaslı mütəxəssis olmaq istəyirsinizsə, öncə Vətəninizin dahi şəxsiyyətlərini yaxşı tanımalısınız".

Görüşdə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu ilə Bursa Uludağ Universitetinin İlahiyyat fakültəsi arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasından söhbət açılıb. Tərəflər arasında təhsil və elm sahəsində qarşılıqlı əməkdaşlıq, tədris prosesindəki təcrübələrlə əyani şəkildə tanışlıq olub, bu sahə üzrə mövcud yeniliklərin öyrənilməsi, mədəni əlaqələrin qurulması və möhkəmləndirilməsi haqqında fikir mübadiləsi aparılıb.

⇒ Davamı 9-cu səhifədə

səlib.

Aİİ tələbələri "Panorama 1326 Bursa" Fatih Muzeyinə də ekskursiya ediblər. Burada Osmanlı dövrünə aid eksponatlarla tanışlıq gənclərdə xüsusi maraq yaradıb. Məlumat veri-

lər: "Yəni Allah-Taalanın birliyi, Həzrət Məhəmmədin Onun elçisi olduğu, "Qurani-Kərim" in Allah tərəfindən göndərildiyi, gün ərzində qılınan namaz, zəkat, oruc, Həcc ki-

Tələbələrımızın Türkiyədə “Yay məktəbi”

⇒ Əvvəli 8-ci səhifədə

* * *

Tələbələr “Yay məktəbi”nin davamı olaraq, Bursanın İznik əyalətinə səfər ediblər. Ekskursiyada Yeşil Camini, Əşrəfzadə və Aya-sofiya məscidlərini, Abdolvəhab təpəsini, həmçinin Lefke qapısını ziyarət ediblər.

Yeşil Camini ziyarət zamanı tələbələrə bildirilib ki, məscid Çandarlı Xəlil Xeyrəddin Paşanın sifarişinə əsasən, Memar Hacı Musa rəfəfindən 1378 - 1391-ci illərdə inşa olunub. Çandarlı Xəlil Xeyrəddin Paşanın vəfatından sonra, tikilinin inşasını onun oğlu Əli Paşa 1391 - 1392-ci illərdə tamamlayıb. Osmanlı memarlığının önəmli abidələrindən olan Yeşil Cami təqəbbəli ibadət evidir.

Gənclər daha sonra məşhur türk təsəvvüfçüsü Əşrəf Ruminin oğullarından Əşrəfzadə Abdullah tərəfindən İznikdə inşa olunmuş Əşrəfzadə məscidini ziyarət ediblər. İbadətqah 1469-cu ildə tikilib. Məscidə yunanlar hücum etdikdən sonra, xarabalığa çevrilmiş ibadət ocağı 1950-ci ildə yenidən bərpa olunub. Ayasofiya məscidini zi-

him Gürses həyatı gözəlləşdirməyin yolları, problemlərin həlli üsulları haqqında tələbələrə maraqlı söhbət açıb. Qeyd edib ki, dünyanı iki fikir - həqiqətlər və düşüncələr idarə edir. Düşüncələrə fikirlərin və qənaətlərin, həqiqətlərə isə inancların, mədəniyyətlərin və irqi ayrılıqların daxil olduğunu nəzərə çatdırıb. “Həyatınızı fikirlərinizlə, bacarıqlarınızla dəyişə bilərsiniz. Əgər dayanmadan öz üzərinizdə çalışsanız, istedadlı, savadlı olsanız, həyatınızda çox şeyi dəyişə bilərsiniz”, - deyərək vurğulayıb.

İnsanın bacarıqlarını nümayiş etdirməsi, yaxud istedadını üzə çıxarması üçün səy göstərməsinin vacib olduğunu vurğulayan

çoxsaylı suallarını cavablandırılıb.

* * *

rə fikirlərin və qənaətlərin, həqiqətlərə isə inancların, mədəniyyətlərin və irqi ayrılıqların daxil olduğunu nəzərə çatdırıb. “Həyatınızı fikirlərinizlə, bacarıqlarınızla dəyişə bilərsiniz. Əgər dayanmadan öz üzərinizdə çalışsanız, istedadlı, savadlı olsanız, həyatınızda çox şeyi dəyişə bilərsiniz”, - deyərək vurğulayıb.

İnsanın bacarıqlarını nümayiş etdirməsi, yaxud istedadını üzə çıxarması üçün səy göstərməsinin vacib olduğunu vurğulayan İ.Gürses Allahın bütün in-

Bursa Uludağ Universiteti İlahiyyat fakültəsinin dosenti, Din psixologiyası müəllimi İbrahim Gürses həyatı gözəlləşdirməyin yolları, problemlərin həlli üsulları haqqında tələbələrə maraqlı söhbət açıb. Qeyd edib ki, dünyanı iki fikir - həqiqətlər və düşüncələr idarə edir. Düşüncələ-

sanları mükəmməl yaratdığını söyləyib.

Tələbələrin marağına səbəb olan mühazirədə dosent İbrahim Gürses onların çoxsaylı suallarını cavablandırılıb.

* * *

“Yay məktəbi”nin tələbələri üçün Bursa Uludağ Universiteti İlahiyyat fa-

yarət zamanı tələbələrə dini müəssisə haqqında ətraflı məlumat verilib. Məbəd əvvəllər kilsə kimi fəaliyyət göstərmiş. Osmanlı dövründə isə məscid kimi müsəlmanların ixtiyarına verilib.

Abdolvəhab təpəsi və Lefke qapısı tarixi məkanları tələbələrin böyük marağına səbəb olub. Məlumat verilib ki, Bursa Osmanlı tarixinin önəmli şəhərlərindəndir, həmçinin Osmanlı Dövləti yarandığı vaxtlarda isə paytaxt statusu daşıyıb.

* * *

“Yay məktəbi”nin növbəti günü Bursa Uludağ Universiteti İlahiyyat fakültəsinin dosenti, Din psixologiyası müəllimi İbra-

İ.Gürses Allahın bütün insanları mükəmməl yaratdığını söyləyib.

Tələbələrin marağına səbəb olan mühazirədə dosent İbrahim Gürses onların

kültəsinin professoru, Din sosiologiyası müəllimi Vejdi Bilgin Türkiyədə keçmişdə və hazırda mövcud olan dini həyat və xidmətlərdən bəhs edib. Dinə zaman-zaman müxtəlif yanaşmaların mövcud olduğunu qeyd edən prof. Vejdi Bilgin bu sahədə görülən işlərdən, Döyanət İşləri Başqanlığının yaradılmasının əhəmiyyətindən danışdı. Hazırda mövcud olan İlahiyyat fakültələri, burada təhsil alan tələbələr haqqında da ətraflı məlumat verib. V.Bilgin, həmçinin

dini maarifləndirmə sahəsində nəşrlərin önəmini vurğulayıb.

Maraqla qarşılanan mühazirədə professor V.Bilgin tələbələrin çoxsaylı suallarını cavablandırılıb.

21 iyul - 05 avqust 2019-cu il tarixdə “Yay məktəbi” çərçivəsində tələbələrə müxtəlif fənlər tədris olunub. Həmçinin onların dünyagörüşünün zənginləşdirilməsi, polemika qabiliyyətinin artırılması, müxtəlif ölkələrin dini həyatı haqqında məlumatların əldə olunması məqsədilə fərqli peşə sahiblərinin, tanınmış ilahiyyatçıların iştirakı ilə seminar və konfranslar təşkil edilmişdir.

Qeyd edək ki, Aİİ tələbələrin dini biliklərinin zənginləşdirilməsində, müxtəlif ölkələrdə mövcud olan dini həyatın canlı şahidi olması məqsədi ilə tanınmış dünya universitetləri ilə əlaqələrin qurulmasında maraqlıdır. Bu səbəbdən bir sıra ölkələrə səfərlər təşkil edilmişdir. Müxtəlif universitetlərlə əməkdaşlıq əməkdaşlıq müqavilələri imzalanmışdır.

Məlumat üçün bildirək ki, hər il nəzərdə tutulan Yay və Qış məktəblərinin gələcəkdə dünyanın tanınmış universitetlərinin ilahiyyat fakültələri ilə birgə həyata keçirilməsi planlaşdırılır.

* * *

“Yay məktəbi” çərçivəsində tələbələrımız Türkiyə Respublikası Döyanət İşləri Başqanlığı Bursa Müftüliyini, Mehrablı məscidini ziyarət edib, eyni zamanda, Uludağa ekskursiyaya yollanmışlar.

Bursa Müftüliyini ziyarət zamanı tələbələrimize Döyanət İşləri Başqanlığı, həmçinin onun yerlərdəki şöbələri haqqında geniş məlumat verilib. Qurumun yaranma tarixi, vəzifələri və məqsədləri barədə söhbət açılıb. Tələbələrımız Bursa Müftüliyinin kitabxanası ilə yaxından tanış olublar.

Mehrablı məscidini ziyarət edərkən İbadət evinin 2005-ci ildən istifadəyə verildiyi diqqətə çatdırılıb. Bursa şəhərinin yeni məscidlərindən olan Mehrablı genişliyi və görünüşü ilə diqqət cəlb edir. Burada, həmçinin “Qurani-Kərim” dərsləri də tədris olunur.

“Yay məktəbi”nin sonuncu günü gənclər Uludağa ekskursiya edib, buradan Bursanın görüntüsünü izləyiblər.

İslam elmlərinin inkişafında azərbaycanlı alimlərin rolu

“Qurani-Kərim”, o cümlədən Məhəmməd Peyğəmbərin sünnəsi - hədisləri İslam teologiyasının əsasını təşkil edir. Buna görə də müsəlmanlar ilkin dövrlərdə “Qurani-Kərim”i, daha sonra Peyğəmbərin hədislərini öyrənməyə, eləcə də öyrətməyə böyük səy göstərmişlər. Bu sahəni özünə tədqiqat obyektinə seçmiş müsəlman alimlərinin yüksək əzmkarlığı nəticəsində, hədis mövzusunda həsr edilmiş olduqca qiymətli əsərlər mövcuddur. Həmin əsərlər müasir dövrimizdə qələmə alınan hədis kitabları üçün mənbə rolunu oynayır.

Hədis tarixindən bəhs edən mənbələrdə hədis ilə bağlı gündən-günə inkişaf edən fəaliyyətin hicri III (miladi IX) əsrdə daha yüksək olduğu bildirilir. Bu dövr hədis tarixinin “Qızıl əsri” adlandırılır. Bir çox görkəmli hədis alimləri məhz bu əsrdə yaşamış və İslam dinində “Qurani-Kərim”dən sonra əsas mənbə hesab edilən məşhur əsərlərini ərsəyə gətirmişlər.

İslam dini ilə bağlı elmi fəaliyyətdə ərəblərlə yanaşı, əslən ərəb olmayan müsəlmanların da fəallığı dənılmaz faktlardan biridir. Bu fəallıq hədis sahəsində aydın şəkildə müşahidə olunur. Bununla əlaqədar deyə bilərik ki, İslam dini Ərəbistan yarımadasının hüdudlarını aşaraq, çoxsaylı millətlərin ümumi dininə çevrilmiş və müxtəlif müsəlman xalqları, o cümlədən də azərbaycanlılar ərəbdilli ədəbiyyatın həm din, həm də başqa sahələrində fəal iştirak etmişlər; məsələn: Azərbaycan filoloqlarından Əbülfəth Sühəvərdi, Eynəlqızat Miyanəci, Əfzələddin Hünəci, Sıracəddin Ürməvi; şairlərdən İsmayıl ibn Yəssar, Musa Şəhəvat və Əbülbəbbas əl-Əsma; filoloqlarından Əbülfəth əl-Həmədani və Xətib Təbrizi ərəb mədəniyyətinə, elminə və ümumiyyətlə, İslam aləminə böyük töhfələr bəxş etmişlər. Bununla yanaşı, həyat və yaradıcılıqları hədis tarixinin çiçəklənmə dövrünə təsadüf etmiş azərbaycanlı hədis alimlərindən Əbu-Fadl ər-Rəbi ibn Yəhya əl-Üşnani əl-Məraği əl-Bəsri (v. h. 224 / m. 838), Əbu Əli əl-Hüseyn ibn Səfvan ibn İshaq ibn İbrahim əl-Bərzəi (v. h. 240 / m. 854), Əbu Hamid Əhməd ibn İbrahim əl-Məraği (h. III / m. IX əsrin sonu h. IV / m. X əsrin əvvəlləri), Əbu Əli Harun ibn Musa əl-Üşnani əl-Həmədani (v. h. 270 / m. 884-ci ildən sonra), Galib ibn Məhəmməd əl-Bərdəi (h. III / m. IX əsr), Əbu Məhəmməd əl-Həsən ibn Əli ibn Malik ibn Əşrəs ibn Abdulla ibn Müncab əl-Üşnani əş-Şeybani (v. h. 278 / m. 891), Əbu Əli Əhməd ibn Məhəmməd ibn Bışr ibn Saad əl-Mərəndi (əl-Mərəsdi) (v. h. 286 / m. 899), Əhməd ibn Əli əl-Bərdəi (h.

III / m. IX əsr), Əbu Osman Səid ibn Amr ibn Ammar ibn Osman əl-Bərzəi (əl-Bərdəi) əl-Əzdi (v. h. 292 / m. 905), Yusif ibn əl-Hüseyn ət-Təbrizi (v. h. III / m. I X əsr) və digər mühəddisləri (hədis alimlərinə) misal göstərə bilərik.

Orta əsrlərdə Azərbaycan ərazisində ilahiyat elmləri yüksək inkişaf etməmişdi. Bu fakt neçə-neçə Azərbaycan sakininin bəzi İslam ölkələrində təsis edilmiş dini elm mərkəzlərinə səfər etmələrinə səbəb olmuşdur. Belə alimlərdən biri də öz dəst-xətti, üslub və metodu ilə hədis tarixinin “Qızıl dövrü” adlandırılan hicri III (miladi IX) əsrdə yenilik gətirməyə nail olmuş Əbu Bəkr Əhməd ibn Harun ibn Rəvh əl-Bərdici əl-Bərzəi ən-Nisaburi əl-Hafiz əl-İmam əl-Hüccə (h. 230/301-m. 845/915) kimi tanınmış azərbaycanlı hədisşünas alimdir. O, vaxtilə Kür çayı sahilində Bərdə-Dərbənd (Bab əl-Əvbab) karvan yolu üstündə mühüm ticarət məntəqəsi olmuş qədim Bərdənin 14-18 fərsəxliyində yerləşən Orta əsr Azərbaycan şəhəri Bərdicdə dünyaya gəlmişdir.

Azərbaycanlı hədis aliminin təhsil almaq məqsədi ilə Azərbaycanı tərk edərək, dini mərkəzlərin təşəkkül tapdığı bir sıra ölkələrə səfərlər etməsi ilə bağlı məlumatlarla tez-tez rastlaşırıq. Əldə etdiyimiz məlumatlardan aydın olur ki, azərbaycanlı mühəddis (hədisşünas) Yaxın Şərqi ölkələrini gəzmiş, Nişapur, Bağdad və Məkkədə yaşamışdır. Düşünürük ki, onun adının sonunda “ən-Nisaburi”, “əl-Bərdədi” kimi mənsubiyyət bildirən ifadələrin işlədilməsi də məhz bu səbəbdən irəli gəlmişdir. Əl-Bərdicinin hədislə bağlı mürciət etdiyi şəhərlər arasında Beyrut, Dəməşq, Hums, Misir, Hər-

ran, Kufə və s. şəhərlər də mövcuddur. Tarixi mənbələr əl-Bərdicinin təhsil almaq məqsədi ilə çox erkən yaşlarında Azərbaycanı tərk etdiyini bildirir. Bu fakt əz-Zəhəbinin əl-Hakimə istinadən verdiyi məlumatda da öz əksini tapmışdır. Əl-Hakim “Tarix” kitabında əl-Bərdicidən danışaraq belə deyir: “O, Məhəmməd ibn əz-Zuhəlinin yanına gələrək həm faydalanmış, həm də faydalandırılmışdır. O zaman şeyxlərimiz ondan rəvayətlər əldə etmişlər. Əbu Amr əl-Mustəmlinin xətti ilə (yazılmış yazıda) onun Əhməd ibn Harun əl-Bərdicinin hicri 255 (m. 869)-ci ilin səfər ayında Məhəmməd ibn Yəhyanın (əz-Zuhəli) məscidində dinlədiyini oxudum. Şeyximiz Əbu Əli əl-Hafiz onu Məkkədə də dinləmişdir. Güman edirəm o, ömrünün sonunadək orada qalmışdır”. Azərbaycanlı mühəddisi təqdir edən əl-Hakim sözlərini “Onun dövründə ətraf bölgələrdə yaşamış imamlar arasında seçilmənin daim üzərində durduğu ikinci bir imam tanıyıram”, - deməklə təməmlənmişdir.

Yuxarıdakı məlumatda azərbaycanlı mühəddisin hicri 255-ci (m. 869) ildə artıq müəyyən qədər şöhrət qazandığı, hətta onun elmindən bəhrələnenlərin də mövcud olduğu aydın şəkildə görülür. Əl-Bərdicinin hicri 230-cu ildə (m. 845) dünyaya gəldiyini nəzərə alaraq məlum olur ki, onun məşhurluğu çox gənc yaşlarında başlamışdır. İbn əl-Ədim onun barəsində “O, gözib-dolaşmış məşhur hafizdir”, - söyləmişdir.

Tarixin önəm verdiyi şəxsiyyətlərdən biri olan Əhməd ibn Harun əl-Bərdicinin təhsili və həyatı ilə bağlı araşdırmalarımızı davam etdirərkən, onun iki dəfə İsfahanı ziyarət etdiyini, tələbəlik həyatının bir hissəsini də orada keçirdiyini və bu bölgənin tanınmış alimlərindən faydalandığını müəyyən etdik. Söylərimizə baxmayaraq, azərbaycanlı hədis alimi əl-Bərdicinin təhsilə başladığı tarix, xronoloji olaraq kimlərdən dərs alması onun dəqiq doğum tarixi kimi bizə qaranlıq qaldı. Aidiyyəti mənbələrdə onun elm öyrənmək məqsədi ilə səfərlər etməsi bildirilir və dərs aldığı müəllimlərin adları tarix və ya sıralama nəzərə alınmadan sadalanır.

“Əl-Kəbair” (böyük gü-

f.f.d. İLKİN ƏLİMURADOV,
Aİİ-nin Dillər və ictimai fənlər kafedrasının müdiri

nahlar), “Təbəqatül-əsmə əl-müfrədə minəs-səhabə vət-tabiin və əshabil-hədis” (səhabə, tabiun və hədisçilərin nadir adlarından bəhs edən təbəqat kitabı), “Mərifətül-müttəsil minəl-hədis vəl-mürsəl vəl-məqtu və bəyanut-turuq əs-səhihə” (müttəsil, mürsəl və məqtu növ hədislərin bilinməsi və doğru rəvayət zəncirinin müəyyən edilməsi), “əl-Mərəsil” (mürsəl hədislər), “əl-Fəvaid” (faydalar) və “əl-Cərh və ət-tədil” (cərh və tədil-hədis rəvayətlərinin dəyərləndirilməsi) kitabları kimi İslam ilahiyatının hədis sahəsində kifayət qədər aktual mövzuları əhatə edən əsərlər müəllifi olan Əhməd ibn Harun əl-Bərdici hicri 301-ci (m. 914) ilin ramazan ayında Bağdad şəhərində vəfat etmişdir.

İslam alimləri ilahi vəhyin bəşəriyyətə çatdırılmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edən iki vasitə - “Qurani-Kərim” və hədis ilə bağlı qiymətli əsərlər ərsəyə gətirmişlər. Əhməd ibn Harun əl-Bərdici hədis sahəsini özünə tədqiqat obyektinə seçmiş və bu istiqamətdəki müstəsna xidmətləri sayəsində adının əbədiləşməsinə müvəffəq olmuşdur. Çox təəssüf ki, onun elmi zəkasının məhsulu olan bütün əsərləri dövrümüzə qədər gəlib çatmamışdır. Belə ki, onun tarixə məlum olan altı əsərindən yalnız ikisi - həm aktuallığı, həm də orijinallığı ilə seçilən “əl-Kəbair” və “Təbəqatül-əsmə əl-müfrədə minəs-səhabə vət-tabiin və əshabil-hədis” adlı əsərləri dövrümüzə qədər gəlib çatmışdır. Digər dörd əsərə gəlincə, onlar haqqında məlumatlara yalnız müxtəlif mənbələrdə rast gəlmək mümkündür.

Ərəb dilinin ən əzəmətli abidəsi hesab edilən “Qura-

ni-Kərim” əsrlər boyu ərəb və qeyri-ərəb din alimlərinin, filoloqların, dinşünasların tədqiqat obyektinə olmuşdur. “Qurani-Kərim” və habelə İslam dininin ana qaynaqlarından hesab edilən hədislə bağlı elmi araşdırmaları respublikamızda da inkişaf etdirmək zərurəti günbəgün artmaqdadır. Bu baxımdan, İslam dininin əsaslarından olan hədisin elmi şəkildə tədqiqinə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Din pərdəsi altında fəaliyyət göstərən, müxtəlif qeyri-dini məqsədlərə xidmət edən təriqət və cərəyanların bütün dünyada sərhədlər tanımadığı bir dövrdə, hər cür xurafat, batıl inanclar və günahsız insanların ölümünə səbəb olan amansız terrorçuluqdan uzaq İslam dinini elmi nöqtəy-nəzərdən öyrənməklə xalqı hal-hazırda müasir dünyamızda müşahidə olunan təhlükələrdən qorumaq zərurəti gündəmədədir.

Elmin digər sahələrində olduğu kimi, İlahiyyat, eləcə də dinşünaslıq sahəsində də xalqımızın kifayət qədər məlumata sahib olmadığı azərbaycanlı din alimlərinin həyat və yaradıcılıqlarının araşdırılmasına böyük ehtiyac vardır. Ərəbdilli dini ədəbiyyatda “Tək isimlər” mövzusunda bəhs olunarkən ilk istinad edilən, eyni zamanda, İslam dininin qətiyyətlə qadağan etdiyi günahları əhatələyən hədisləri cəmləydirən ilk müstəqil kitabın müəllifi - azərbaycanlı hədisşünas alimi Əhməd Harun oğlu əl-Bərdicini (Bərdəlini) xalqımız tanımalı və elmi fəaliyyətinin yararlanmalıdır. Haqqında danışılan alimin tərbiyəvi əhəmiyyət kəsb edən “əl-Kəbair” əsəri milli mentalitetimizə, əxlaqi dəyərlərimizə zidd, eləcə də cəmiyyətin qınaq obyektinə olmaqla yanaşı, davranışların qarşısının alınmasında faydalı sayıla bilər.

Əl-Bərdicinin ərəb dilində olan iki əsəri dövrümüzə qədər gəlib çatmış, onlardan biri ölkəmizdən kənarında, qeyri-azərbaycanlı tərəfindən nəşrə hazırlanmış və çap edilmişdir. Bu əsərlərin azərbaycanlı oxuculardan uzaqda olmasını, haqqında danışılan alimin digər əsərinin isə əlyazma şəklində ölkəmizin sərhədlərindən kənarında mühafizə edilməsini nəzərə alaraq düşünürük ki, hədisşünaslıq fəaliyyəti ilə hədis sahəsində özünəməxsus yeri olan azərbaycanlı din aliminin əsərlərini çap etdirməkdə gecikməyimizə baxmayaraq, nəsillərdən-nəsillərə ötürülməklə dövrümüzə qədər gəlib çatmış materiallar əsasında tədqiqat apararaq, əl-Bərdicini Azərbaycan oxucusuna tanıtməklə vətəndaşlıq borcumuzu yerinə yetirmiş, eləcə də sözün əsl mənasında, Dinşünaslıq və İslamşünaslıq ixtisaslarına töhfə verməyə çalışırıq.

Azərbaycanın Misirdəki Diaspor Təşkilatları Birliyinin sədri Aİİ-ni ziyarət edib

24 iyul 2019-cu il tarixdə ölkəmizin Misirdəki Diaspor Təşkilatları Birliyinin sədri, tədqiqatçı-alim Seymur Nəsirov ilə görüş keçirilib.

Aİİ-nin yaranma səbəbi, fəaliyyət istiqamətləri, hədəfləri haqqında ətraflı məlumat verən İnstitutun rektoru Ceyhun Məmmədov ali tədris müəssisəsinin xarici ölkə universitetləri ilə əlaqələrin qurulmasında maraqlı olduğunu vurğulayıb. Rektor ötən dövr ərzində Misir Ərəb Respublikasının ölkəmizdəki Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri cənab Adel İbrahim Ahmed İbrahim və Misir Ərəb Respublikasının ölkəmizdəki Səfirliyinin Mədəniyyət və Təhsil Əlaqələri Mərkəzinin sabiq müdiri Əhməd Sami Elaydi ilə görüş keçirildiyini qeyd edib.

Rektor tələbələrin bilik və bacarıqlarının, dünya-görüşünün, intellektual səviyyəsinin artırılması məqsədi ilə Aİİ-nin həm ölkə daxilində, həm də xaricdə ardıcıl tədbirlər təşkil etdiyini nəzərə çatdırıb. Bu məqsədlə Misir universitetləri ilə əlaqələrin qurulmasının da nəzərdən keçirildiyini bildirib.

Ali təhsil müəssisəsinin məqsəd və hədəflərini yüksək qiymətləndirən Azərbaycanın Misirdəki Diaspor Təşkilatları Birliyinin sədri, tədqiqatçı-alim Seymur

Nəsirov İnstituta fəaliyyətində uğurlar arzulayıb. Azərbaycanla Misir arasında tarixi və mədəni əlaqələrdən söhbət açan S.Nəsirov Qahirə Universiteti Ədəbiyyat fakültəsinin "Şərq dilləri" bölməsində Azərbaycan dilini tədris etdiyini bildirib. Dərslərdə universitet tələbələrinə ölkəmizin qədim tarixi, zəngin mədəniyyəti və ənənələri, Ermənistanın ölkəmizə qarşı təcavüzü, torpaqlarımızın işğalı və Xocalı soyqırımını barədə də məlumatlar verdiyini vurğulayıb.

Daha sonra tədqiqatçı-alim Azərbaycan dili dərslərində yüzə yaxın tələbənin iştirak etdiyini nəzərə çatdırıb. İyirmi ildən artıq müddətdə ərəb mənbələrində Azərbaycanla bağlı tədqiqat apardığını qeyd edən Birliyin sədri 250-dən çox əslən azərbaycanlı olan alim haqqında iki kitabın

müəllifi olduğunu da vurğulayıb. O, onlarca elmi və publisist məqalənin ərəb və Azərbaycan dillərində tərcüməsinin dərc olunduğunu söyləyib.

Tədqiqatçı-alim Aİİ tələbələrinin Misir universitetlərində təcrübə qazanaraq, Azərbaycana aid ərəb dilində ədəbiyyatların tədqiqinə cəlb edilməsi imkanlarından danışıb.

S.Nəsirov bildirib ki, diasporun əsas məqsədlərindən biri Misirdə təhsil alan xarici tələbələr arasında Azərbaycanı təbliğ etmək, Vətənimiz haqqında həqiqətlərini kütlələrə çatdırmaqdır. Məhz buna görə də bu gün Misirdə Azərbaycanı tanıyanların sayı gündən-günə artmaqdadır.

Görüş zamanı Aİİ ilə Misir universitetləri arasında əlaqələrin təşkili, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsi və bir sıra digər məsələlərə toxunulub.

XIII Beynəlxalq Təhsil Sərgisində ilk dəfə iştirak edəcəyik

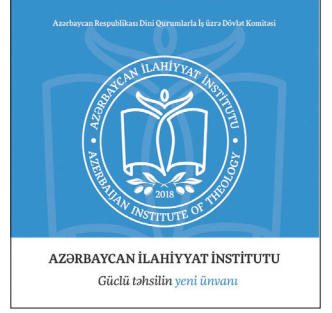
Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu 10-12 oktyabr 2019-cu il tarixdə Bakı Ekspo Mərkəzində keçiriləcək XIII Beynəlxalq Təhsil Sərgisində ilk dəfə iştirak edəcək.

Sərgidə ziyarətçilərə Aİİ-də mövcud ixtisaslar, təqaüd proqramları, ödənişsiz təhsil imkanları, İnstitutun beynəlxalq əlaqələri, xarici universitetlərlə müqavilələr, İnstitutda keçirilən tədbirlər, konfranslar, əldə olunan nailiyyətlər haqqında məlumat verəcək. Eyni zamanda, Aİİ-nin fəaliyyətini əks etdirən Azərbaycan, rus, ingilis və ərəb dillərində kataloq, broşür və bukletlərin, yeni nəşrlərin nümayişi nəzərdə tutulub.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Beynəlxalq Təhsil Sərgisi ölkəmizdə müvafiq sahə üzrə ən mühüm tədbirlərdən biridir, həmçinin peşəkar ünsiyyət və təhsil layihələrinin həyata keçirilməsi üçün səmərəli platformadır.

2018-ci ildə təşkil edilmiş sərgidə dünyanın 12 ölkəsindən 135 şirkət iştirak edib, həmçinin 11 min 808 ziyarətçi ekspozisiya ilə tanış olub.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu xarici ölkə universitetləri ilə təhsil və elm sahəsində qarşılıqlı münasibət, uzunmüddətli əməkdaşlıq, tədris prosesindəki təcrübələrlə əyani şəkildə tanış olmaq, bu sahə üzrə mövcud yeniliklərin öyrənilməsi, mədəni əlaqələrin qurulması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə müxtəlif tədbirlər həyata keçirir. Bu səbəbdən, bir sıra ölkələrə səfərlər təşkil edilib, müxtəlif universitetlər ilə əməkdaşlıq müqavilələri imzalanıb.

Ərəb dilinin tədrisi ilə bağlı keçirilmiş konfransların materialları çapdan çıxıb

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun (Aİİ) təşkilatçılığı ilə keçirilən "Azərbaycanda Ərəb dilinin tədrisi sahəsində

vəziyyət və perspektivlər" mövzusunda konfransın materialları çapdan çıxıb.

Kitabda 12 alimin Ərəb dilinin tədrisi sahəsində mövcud vəziyyət və perspektivlər mövzusunda müxtəlif məqaləsi dərc olunub.

Topluda AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri professor İmamverdi Həmidovun; Bakı Dövlət Universiteti Ərəb filologiyası kafedrasının professoru, Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin Ədəbi mərasimlər və nəşrlər şöbəsinin müdiri Aida Qasımovanın; AMEA akademik Z.M.Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutu Şərq-Qərb şöbəsinin müdiri dosent Məmmədli Babaxanlı; Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu Dinşünaslıq kafedrasının müdiri dosent Elnurə Əzizovanın və digər alimlərin məqalələri yer alıb.

Kitaba "Ön söz" yazan Aİİ rektoru i.f.d. Ceyhun Məmmədov qeyd edib ki, ərəb dilinin təkاملülü İslam dininin yayılması və müsəlmanların Müqəddəs Kitabı - "Qurani-Kərim"lə bağlıdır.

C.Məmmədov daha sonra bildirib ki, Ərəb dili qədim İslam müdrikliyinin xəzinəsidir. Şair, filosof və alimlər dilin gücünü və gözəlliyini əxz edərək, bəşəriyyətin inkişafına misilsiz töhfələr vermişlər.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda təşkil olunan konfrans barədə bəhs edən Aİİ rəhbəri, həmçinin vurğulayıb ki, ali təhsil müəssisəsində Ərəb dilinin tədrisinə xüsusi önəm verilir. İlahiyyat fakültəsində tədris edilən Qurani-Kərim, Siyer, Əqaid, Təfsir, Hədis, Fiqh, Kəlam, Təsəvvüf kimi İslam elmlərinin öyrənilməsində, Orta əsr mənbələrinin tədqiqində ərəb dilinin önəmi danılmazdır.

Qeyd edək ki, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu elmi kitabların çapına xüsusi önəm verir. Gələcəkdə "İlahiyyat nəşrləri" adı altında layihə nəzərdə tutulur ki, buraya müəllimlərimizin və bu sahədə çalışan mütəxəssislərin kitablarının, müxtəlif dillərdən tərcümə olunan əsərlərin nəşri daxildir.

İslamşünaslıq ixtisasına qabiliyyətli abituriyentlər seçildi

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) üçüncü ixtisas qrupu üzrə bakalavr pilləsinin İslamşünaslıq ixtisasına qəbul olunmaq istəyən abituriyentlərin 27 iyul - 31 iyul 2019-cu il tarixdə qabiliyyət imtahanı keçirilib.

Qeyd edək ki, Dövlət İmtahan Mərkəzi (DİM) tərəfindən yaradılan Dini-Psixoloji Komissiya abituriyentlərin dünyagörüşünü, psixoloji vəziyyətini, yaradıcı təfəkkürünü, insanlarla ünsiyyət bacarığını və İslamşünaslıq ixtisasına maraqlarını müəyənəşdirərək qiymətləndirib.

DİM-in saytından üçüncü ixtisas qrupu üzrə bakalavr pilləsinin İslamşünaslıq ixtisası üzrə 36 yer üçün 133 abituriyent qeydiyyatdan keçib.

Qabiliyyət imtahanında iştirak etmək hüququ qazanmış 133 abituriyentdən 75 nəfəri "məqbul" alıb.

Xatırladaq ki, DİM qabiliyyət imtahanına buraxılış üçün 150 (yüz əlli) bal müəyənəşdirib.

Yüksəkixtisaslı islamşünas və dinşünas mütəxəssislərin hazırlanmasını qarşısına məqsəd qoyan Azərbaycan İlahiyyat İnsti-

tutunda təhsil tam ödənişsizdir. İnstitut öz tələbələrinə ingilis, ərəb, klassik ibrani, sanskrit, klassik yunan, latın, rus və fars dillərini öyrənmək imkanı verir. Eyni zamanda, Aİİ tələbələrinə beynəlxalq mübadilə proqramları (Erasmus, Mevlana və s.) vasitəsilə Avropa, Amerika və Şərq ölkələrində təhsil almaq, dövlət xətti ilə magistratura və doktorantura pillələrini xarici ölkələrdə davam etdirmək imkanı yaradılıb.

İnstitutda tələbələr Din, Tarix, Fəlsəfə, Dil, Ədəbiyyat və digər elmlərə dair Azərbaycan, ərəb, türk, ingilis, fars və rus dillərində 14 mindən çox kitabdan istifadə etmək imkanına malikdirlər.

Qloballaşma və mədəniyyətlərin inteqrasiyası özü ilə ciddi problemlər gətirmişdir. Müasir dövrdə “populyar mədəniyyət” deyilən məşum kabus dünyanın mədəni-əxlaqi mənzərəsinin konturlarını istədiyi şəkildə cıza biləcək gücə malikdir. Milli mədəniyyətlərin “sərhəd”ləri tədricən, özü də hiss edilmədən bir-birinə qarışıb.

Nəticədə, dəyərlərin aşınması prosesi güclənir, əxlaq dəyərləri mənəviyyət müstəvisindən “rəsmiyyətçi” nizam-intizam normaları müstəvisinə daşır, dini əxlaqın “faydasızlığı” fonunda pozitiv etika daha qabarıq formada təqdim edilir, milli-dini çalarlılığı olan ürf-adətlərin populyar mədəniyyət “tiyan”ında “əridilməsi” baş verir. Qloballaşmanın labüdü etdiyi modernizm, - deməlik ki, modernizm ideoloji anlayışdır, o, insanlara müasirlik adı altında təqdim olunsa da, əslində, liberal-nihilist (həm də hedonist) vesternizm həyat tərzinin təbliğinə xidmət edir, - bir xalqın keçmişini (eləcə də tarixi) ilə bağlı bütün dəyərlərə təhlükə yaradır, çoxlarının “ümumdünya mədəniyyəti” adlandırdığı ideoloji məşin təkərləri altında onları “əzib” yox edir. Postmodern və liberal yaşayış tərzinin təbliğini asanlaşdırmaq üçün informasiya məşini əla işləyir: əxlaqla, milli-mənəvi dəyərlərlə bağlı hər bir şey köhnəlik kimi təqdim olunur; dəyərlərə və adət-ənənəyə bağlılıq ultra-mühafizəkarlıq, köhnəlik və gerilik hesab edilir. Bir sözlə, indiki dövrdə dini və milli (geniş mənada - dini-etik, milli-əxlaqi) olan hər şeyə - dəyərlər də bura daxildir - qarşı müasirlik adı altında ideoloji müharibəyə start verilib. Bu, həm ustahlaq, həm də gizli aparılan müharibədir.

Qloballaşma zəminində meydana çıxmış inteqrasiya prosesləri o xalqlara, o toplumlara təsir göstərir ki, onların ideoloji müdafiə mexanizmi zəifdir. Təbii ki, söhbət texnoloji inteqrasiyadan getmir. Biz burada ideoloji-mədəni inteqrasiya formasından danışıyıq. Yad dəyərlər və mədəniyyət modellərinin asanlıqla ixrac olunmasında qloballaşmanın adı nə qədər hallansa da, onların “ayaq tutub yeriməsi”ni başqa bir amillə əlaqələndirmək lazımdır. Bu, yuxarıda dediyimiz kimi, ideoloji müdafiə mexanizminin və ya “immunitet”in zəifliyi, ya da ümumiyyətlə, mövcud olmamasıdır. Bəli, qloballaşma, onu müşayiət edən mədəni inteqrasiya və populyar mədəniyyət əxlaqi dəyərləri laxlatmış, özü də bərk laxlatmışdır. Müşahidələr göstərir ki, pozitiv (insan aqlının müəyyən etdiyi) əxlaq sistemlərinin (belə sistemlərin yaranması o qədər də uzağa gedib çıxmır. Mütə-

Pozitiv və dini əxlaq haqqında faydalı qeydlər

xəssislər başlanğıc tarix kimi, XIX əsrin sonlarını göstərirlər) ömrü uzun olmur və qloballaşmanın təsirinə tez məruz qalır. Dövrün tələblərinə müvafiq olaraq insan tərakkürünün meydana çıxardığı əxlaq dəyərləri (normaları) zaman keçdikcə köhnəlir, yeni “tələbat”lara cavab verə bilmir. Odur ki, köhnəməşləri yeniləri ilə əvəzləmək lazım gəlir. Namus, vicdan, məsuliyyət, sədaqət... kimi dəyərlər də “quru” və “rəsmi” normalar halına gətirildiyindən, həqiqi məzmunlarından uzaqlaşır, müəyyən vaxt keçdikdən sonra “arxaikləşib”, əxlaq səmasının sönən ulduzlarına çevrilir. Məhz bu üzündən, biz istər dünya müstəvisində, istərsə də öz cəmiyyətimizdə sözügedən dəyərlərin deqradasiyasının şahidi oluruq. Bəli, şərti və nisbi normalar, deməlik, pozitiv normalar, eləcə də pozitiv əxlaq belə bir aqibətə məhkumdur.

Dini əxlaqa isə vəziyyət başqa cürdür. Burada dinin (söhbət İslamdan gedir) təsis etdiyi dəyərlərin mütləq təbiəti əsas götürülür. Allahın qoyduğu əxlaq normaları ümumdür, zaman və məkən nisbiliyinə tabe deyildir. Bəli, inanlı insanlar yəqinliklə qəbul edirlər ki, Allahın göndərdiyi əxlaq dəyişilməzdir. Axı Allah mütləq bilik sahibidir. Məhz belə bir inancın formalaşdırıldığı psixoloji immunitet (biz bunu “səməvi immunitet” də adlandırırıq) dini əxlaqi həmişəyaxar etmişdir: bir müsəlman üçün vicdan, namus, məsuliyyət, sədaqət, düzgünlük dəyişməz dəyərlərdir; 1400 il əvvəl necə idisə, indi də elədir!

Yəqin ki, oxucumuz həm dini-əxlaqi dəyərlərlə mübarizənin “müasirlik” adı altında aparılmasının, həm də həmin dəyərlərə bağlılığın köhnəlik kimi təqdim edilməsinin səbəbini tam dəqiqliyi ilə başa düşməyə başlayır: inancın doğurduğu psixoloji sərbətlənmə üçün bu inanc və sərbətlənmə əvəzlənir və müasirlik hətə variantı hesab olunur.

Madam ki, belədir, onda dini əxlaq dəyərlərinə sarılmaq, onların pozitivləşməsinə imkan verməməklə, insanları bu istiqamətdə maarifləndirməklə ən uğurlu müqavimətin baş tutacağını düşünürük. Bəli, dini-əxlaqi dəyərlərə sadıq qalmaqla müsəlman ümməti milli-dini identikliyinə möhkəmləndirə bilər. Bununla da qloballaşan dünyada böyük güclərin tələp etdiyi mədəniyyət modellərinin fonunda cılızlaşıb yox olmaqdan qurtulur. Bu, mə-

f.f.d. ELVÜSAL MƏMMƏDOV, dinşünas

sələnin bir tərəfidir. Bir daha deyirik: “mədəni” qloballaşmanın əxlaqi tənəzzül qoxusu verən ab-havasından, dağıdıcı təsirlərindən qorunub, cəmiyyətdə əxlaqsızlığın, məsuliyyətsizliyin, başıpozuqluq və digər mənfi təmayüllərin yayılmasının qarşısını almaq istəyiriksə, dini-əxlaqi dəyərlərə sahib çıxmalyıq.

Məsələnin digər tərəfi müsəlmanların dini əxlaqa münasibəti ilə əlaqəlidir. Unutmayaq ki, Allah-Taala Quranda Həzrət Məhəmmədi əxlaq mücəssəməsi adlandırır və onun hər şeydən əvvəl bir əxlaq peyğəmbəri olduğuna diqqəti çəkir. Peyğəmbərimiz əxlaqda nümunə sayıldığı üçün qəlblərə təsir etmiş, küfr “buz”larını əritmiş, açılmayan qifillərə açar olmuşdu. Allahın elçisi insanlar arasında uğurlu ünsiyyət və təmasın qurulmasında əxlaqın ən təsirli vasitəsi olduğunu yaxşı bildirdi. Əxlaq yadı yaxın edir, düşməni də - dost. Sufilər demişken: əhli-hal əhli-qaldan çox iş görür... İbadət etməklə iş bitmir. Gərək gözəl əxlaqa da sahib olasan. Bəzən elə olur ki, Rəbbimizlə əlaqələrimizi möhkəmlətsək də, eyni diqqəti bəndə ilə münasibətlərimizə ayırmırıq, qüsurlara yol veririk. Namaz qılır, oruc tutur, Həccə gedir, zikr edir və Quran oxuyuruq, amma insanlarla xoş davranmırıq, kobudluq göstəririk. Çox təəssüf ki, ölkəmizdəki dindarlar da bu sarıdan bərk korbəliyə düşürlər. Bəli, bu, dağınıq bir həqiqətdir. Ən azından, Cümə və Cəmaat namazlarında biz bunun əyani şahidi oluruq. Dini müzakirələrdə özünü göstərən mənfi hallar da dediklərimizi təsdiqləyir. “Məzhəbçi” və “cəmaatçı” zehniyyət müsəlmanların bir-birinə olan münasibətlərinin konturlarını şeytanın lehinə cızır, Quran və Sünnədə göstərilmiş əxlaqi davranış normalarını bize

unutdurur.

Qeyd edək ki, biz məzhəb və ya camaat anlayışlarına qarşı deyilik. Biz narahat edən cəhət məzhəb və camaat mənsubluğunda özünü göstərən təəssübkeşlikdir. Əxlaqımızı cılızlaşdıran, bizi bir-birimizə düşmən edən təəssübkeşlik!

İbadət etməyən insanlara, ələlxüsus valideynlərə, yerli adət-ənənəyə münasibətdə təzahür edən sərtlik, radikal qıllıq heç bir vaxtları İslam əxlaqi ilə üst-üstə düşmür. Əgər biz insanları haqqa çağırmaq, eybəcər halları aradan qaldırmaq istəyiriksə, bunu Quranın ifadəsi ilə desək, “ən gözəl üslubda” həyata keçirməliyik.

Onu da deyək ki, biz müsəlmanların davranışlarında özünü göstərən bəzi qeyri-məqbul halların kökündə İslam əxlaqından bixəbərliliyi-miz yatır. Bu səbəbdən əxlaqi öyrənməliyik. İbadət əxlaqla tamamlansa, arzu etdiyimiz müsəlman şəxsiyyəti

ortaya çıxar. İbadət etsələr də, əxlaqdan bəhsiz qalan kəsər Quranın müsəlman şəxsiyyəti modelinə çevrilə bilməzlər. Onlardan Rəhmanın qulları da çıxmaz. Həblə, ibadətə bir kənara qoyub, “qəlbim təmizdir” fəlsəfəsi ilə yaşayanlar da elə zənn etməsinlər ki, bu minvalla Allahı razı salmaq olar. İslamda əxlaqdan kənar ibadət, ibadətsiz də əxlaq yoxdur. Bəli, misirli böyük alim Şeyx Yusif əl-Qərdavinin deyimi kimi, İslama görə, əxlaq imanının əsas göstəricilərindən biri kimi nəzərdən keçirilir, Allahın vacib qıldığı ibadətlərin səmərəsi olaraq ortaya çıxır.

Deməlik, həm qloballaşmanın “populyar” həyat tərzində əriməmək, həm də ibadət etməklə yanaşı, mənanı kamilləşmək üçün əxlaqi öyrənməli və onu dinin dəyərləri çərçivəsində mənimsəməliyik. Odur ki, maariflənməliyik.

İslamda qurban ibadəti

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) 9 avqust 2019-cu il tarixdə fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Əhməd Niyazovun təqdimatında “İslamda qurban ibadəti” mövzusunda seminar keçirilib.

Aİİ Dillər və İctimai fənlər kafedrasının müdiri, dosent İlkin Əlimuradov tədbir iştirakçılarını salamlayaraq, İstitudda maarifləndirmə mahiyyəti daşıyan seminarların təşkil olunmasının artıq ənənə halını aldığı qeyd edib. İ.Əlimuradov seminarın mövzusunun Qurban Bayramı ilə bağlı olduğunu bildirib.

“İslamda qurban ibadəti” mövzusunda çıxış edən f.f.d. Ə.Niyazov bayram haqqında ətraflı məlumat verib. Qurban Bayramının tarixi əhəmiyyətindən bəhs edən Ə.Niyazov bildirib ki, İslamdan əvvəl də qurbankəsmə mərasimi bütün ilahi dinlərdə mövcud olub.

Ə.Niyazov daha sonra qeyd edib ki, İslam dünyasının müqəddəs mərasimlərindən sayılan Qurban Bayramı bütün müsəlman ölkələrində xüsusi təntənə ilə keçirilir. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra, Milli Məclisin qəbul etdiyi 1992-ci il 27 oktyabr tarixli “Azərbaycan Respublikasının bayramları haqqında” Qanuna əsasən, Qurban Bayramı ölkəmizdə də dövlət səviyyəsində qeyd olunur. Bu bayramın məqsədi xeyirxahlıq, paklıq, Allahın inam və sevgidir. Allah yolunda kəsilmiş qurbanlıq heyvanın etini aztəminatlı ailələrlə bölüşmək, onları sevindir-mək, insanları həmrəyliyə, dostluğa, qardaşlığa, halallığa, paklığa səsləmək bayramın mahiyyətini təşkil edir.

Ə.Niyazov Qurban Bayramının müsəlmanları gözəl niyyətlər və xeyirxah əməllər naminə birliyə çağırıldığını vurğulayıb. İctimai sosial ədalətin yerinə yetirilməsi baxımından, Qurban Bayramını insanlar üçün bir fürsət kimi dəyərləndirib.

Seminar maraqlı müzakirələrlə davam edib, dinləyicilərin sualları cavablandırılıb.

“ÖLÜM VAR Kİ, HƏYAT QƏDƏR ŞƏRƏFLİ...”

Çingiz torpağın köksünə “azadlıq toxumu səpdi” ...

*Döyüş meydanında can versə insan,
Xoşdur, namərdliklə qoyub qaçmaqdan!*

Sədi Şirazi

Milli Qəhrəman Çingiz Mustafayev Qarabağ müharibəsinin ən dəhşətli görüntülərini, erməni vəhşiliklərini çıpaqlığı ilə bütün dünyaya çatdıran şəhid telereportyordur. O, 29 avqust tarixini ailə üzvləri, əzizləri, tanışları, bir sözlə, damarlarında azərbaycanlı qanı axan və içində Vətən sevgisi olan hər bir vətəndaş üçün unudulmaz tarixə çevirdi.

Çingiz 1960-cı ildə sadə hərbi ailəsində dünyaya göz açıb. Ali tibb təhsili alıb, bir müddət həkim işləyib. Tələbəlik illərindən jurnalistikaya böyük maraq göstərib. Təyinatdan sonra sevdiyi sahədə fəaliyyətini davam etdirib. “215-KL” studiyası, yəqin ki, əksəriyyətin xatirindədir. Mikrofonu əlinə alandan televiziya məkanında bir sıra yeniliklərə imza atdı. Heç özü də bilməzdi ki, bir zaman Azərbaycanın vətənpərvərlik rəmzinə çevriləcək. Bu dünyada ona bəxş edilən ömür payını Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda fəda edəcək.

...Çingiz Mustafayevin 59 yaşı tamam olur. Milli Qəhrəmanımız haqqında yazı qələmə almaq nə qədər qürurverici bir hiss olsa da, bir o qədər də məsuliyyət tələb edir. Torpağı, milləti üçün canından keçən həkim-reportyor Çingiz Mustafayevin müharibə ilə başlayan yaradıcılıq həyatı elə cəbhə bölgəsində də bitdi.

Çingiz Mustafayev ölkənin döyüş gedən ən qaynar nöqtələrindən operativ xəbərlər, ayrı-ayrı əsgərlər haqqında xüsusi reportajlar hazırlayırdı. 1992-ci il 26 fevralda mənəfər düşmənin törətdiyi Xocalı faciəsini lentə alan Mustafayev bu vəhşiliklərin bütün dünyaya çatdırılmasında

böyük rol oynamışdır.

Döyüş meydanlarında lentə alınan dəhşətli və tükürpədicə görüntülər həmin dövrdə ermənilərin “imic”ini zədələmiş olsa da, onlar öz çirkin və dəhşətli əməllərindən əl çəkmirdilər. Çingiz Mustafayev ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi soyqırımının ən ağır səhnələrini, vəhşiliklə qətlə yetirilmiş günahsız qurbanların cəsədlərini videolentə alıb.

Qəlbində aşırıb-daşan Vətən sevgisi olan, cəsur, qorxmaz, çox işdə özünü sınayan Çingiz, eyni zamanda, dövrünün yenilikçi gənclərindən idi. 1985-ci ildə yaratmış olduğu “Cəngi” birliyi qısa zaman ərzində gənclər arasında məşhurlaşdı. O, həmçinin Azərbaycanın ilk dj-i və Ana dilində ilk rep ifaçısı kimi də tanınırdı. İstər XX əsrin 1980-1990-cı illərində, istərsə də XXI əsrdə yeni məsləhətçilik formalaşmasında, dünyagörüşlərinin artırılmasında, vətənpərvərlik hisslərinin aşılmasında Çingiz Mustafayevin böyük rolu olmuşdur.

Döyüşçü ruhuna sahib olan Mustafayev bir jurnalist kimi, təkcə Xocalıya 2 dəfə səfər edib. Lent yazılarına baxdıqda insanı dəhşət və vahimə bürüyür, o isə həmin anları canlı olaraq döyüşçülərlə birgə anbaan yaşayıb. Eşidilən güllə səsləri, ətrafa səpələnən mermi qəlpələri, şəhid olan günahsız insanların cəsədləri... Çingizin görüb

şahidi olduğu bu səhnələr bir an belə onu geri çəkmək haqqında düşünməyə qoymayıb.

Çingiz Mustafayev səkkiz ay ərzində Qarabağ müharibəsi haqqında 18 sənədli film çəkib. Lentə alınan görüntülərdə onun həyəcəndolu titrək səsi, emosional davranışı onun Vətənə, millətə, torpağa bağlılığının daha bir göstəricisidir. Döyüşçüləri ruhlandıran, savaş meydanından çıxmaq istəyən əsgərləri geri qaytarmaq üçün apardığı danışıqlar, Vətənin ağır günündə onu yalnız buraxmamaq düşüncəsi gənc nəsle əsl vətəndaşlıq örnəyidir.

Çingiz Mustafayev bir qəhrəmanlıq etalonudur. Çingiz Mustafayev qəlbi Azərbaycan eşqi ilə döyünən hər bir soydaşımızın yaddaşında yalnız bir gün deyil, hər zaman qalacaqdır. O, övladlarımızə örnək göstərə biləcəyimiz Vətən oğludur, xalq qəhrəmanıdır.

Çəkiliş zamanı aldığı mermi qəlpəsindən yaralanaaraq, 1992-ci il 15 iyununda vətənpərvərliyin ən ali məqamı olan Şəhidlik zirvəsinə ucaldı Çingiz. Öz ölümünü lentə alan jurnalist kimi də yaddaşlara yazıldı.

Doğum günündə Milli Qəhrəmanımızı dərin hörmətlə yad edir, Uca Yarıdandan ona rəhmət diləyirik! Ruhun şad olsun, Çingiz Mustafayev!

*✍ Aişə Baxşıyeva,
Tədris şöbəsinin əməkdaşı*

Qan yaddaşımız

İşğal olunmuş rayonlarımız:

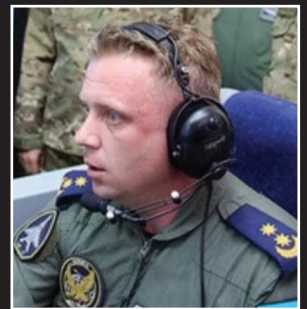
Xankəndi	-	28 dekabr 1991-ci il
Xocalı	-	26 fevral 1992-ci il
Şuşa	-	8 may 1992-ci il
Laçın	-	18 may 1992-ci il
Xocavənd	-	2 oktyabr 1992-ci il
Kəlbəcər	-	2 aprel 1993-cü il
Ağdərə	-	17 iyun 1993-cü il
Ağdam	-	23 iyul 1993-cü il
Cəbrayıl	-	23 avqust 1993-cü il
Füzuli	-	23 avqust 1993-cü il
Qubadlı	-	31 avqust 1993-cü il
Zəngilan	-	29 oktyabr 1993-cü il

Hərbi pilotumuz dəfn edildi

Təlim-məşq uçuşları keçirən zaman qəzaya uğrayan Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələrinin “MiQ-29” təyyarəsinin pilotu polkovnik-leytenant Rəşad Atakişiyev ilə dəfn mərasimi keçirilib.

Dəfndə mərhumun yaxınları, ailə üzvləri, Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyi, şəxsi heyəti və ölkə ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak edib.

Vida mərasimindən sonra Rəşad Atakişiyev II Fəxri xiyabanda torpağa tapşırılıb. Allah rəhmət eləsin!

Azərbaycan Respublikasının Konstitutsiyası fars dilinə tərcümə edilib

Azərbaycan Respublikasının Konstitutsiyası fars dilinə tərcümə edilib. Tərcüməni ali tədris müəssisəsinin müəllimi fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Ələddin Məlikov həyata keçirib.

Kitabın ön sözündə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun rektoru ilahiyyat üzrə fəlsəfə doktoru Ceyhun Məmmədov ali tədris müəssisəsinin Azərbaycan həqiqətlərinin və ölkənin mədəni-mənəvi irsinin tanınması və təbliği məqsədilə bir sıra layihələr həyata keçirdiyini qeyd edib. Bildirib ki, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu gələcəkdə də bu istiqamətdə fəaliyyətini davam etdirəcək. Azərbaycan Konstitutsiyasının tərcüməsi bu istiqamətdə atılan addımlardan biridir.

Qeyd edək ki, ali tədris müəssisəsi kitab nəşrləri ilə bağlı bir sıra layihələr həyata keçirir. “İlahiyyat nəşrləri” adı altında layihəyə müəllimlərimizin və bu sahədə çalışan mü-təxəssislərin kitablarının, müxtəlif dillərdən tərcümə olunan əsərlərin nəşri daxildir. Eyni zamanda, ilahiyyat sahəsindəki problemləri araşdıran və beynəlxalq standartlara cavab verən tədqiqatlar aparmaq və onları nəşr etdirmək İnstitutun qarşısında duran məqsədlərdəndir.

Təsisçi:

Baş redaktor:
Ceyhun Məmmədov

Redaktor:
Rəhilə Misirxanlı

Qeydiyyat nömrəsi: 4212

VÖEN: 1305654461

Telefonlar:
(012) 510-65-45;
(012) 510-39-61.

E-mail: ilahiyyat-news@mail.ru

Ünvan:
Əhməd Cəmil,
41A, Bakı

Qəzet “İLƏHİYYATÇI”nın kompyuter mərkəzində yığılır və “AZƏRBAYCAN” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilir.

Çapa imzalanıb:

29.08.2019-cu il

Sayı: 1000, İndeks: AZ1141,

Sifariş: 2881

Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.